

SKAITYMŲ BIBLIOTEKA
Nr. 18

J. Slovackis

LILLA VENEDA

5 veiksmy tragedija

Iš lenkų kalbos išvertė
P. Vaičiūnas

KAUNAS
Švietimo Ministerijos leidinys
1923

SKAITYMU BIBLIOTEKA

Nr. 18

J. Slovackis

LILLA VENEDA

5. veiksmy tragedija

Iš lenkų kalbos

išvertė

P. Vaičiūnas

INSTITUT
BADAŃ LITERACKICH PAN
BIBLIOTEKA
00-330 Warszawa, ul. Nowy Świat 77
Tel. 26-68-63

K A U N A S

Švietimo Ministerijos leidinys

1923

L I L L A   V E N E D A

5 veiksmu tragedija

V e i k ė j a i .

Lechas.

Gvinona, Lecho žmona.

Lechnonas }
Krakas } Lecho sūnūs.
Arfonas }

Dervidas, Venedų karalius.

Lilla Veneda }
Roza Veneda } Dervido dukterys

Polelium }
Lelium } Dervido sūnūs.

Sigonas }
Grifas } lechiečiai.

Šventas Gvalbertas.

Sliaz, jo tarnas.

Dvylika Arfininkų }
Dvylika Vadų } Venedai

Gvinonos merginos. Lecho karžygiai.

Pasakų gadynė. — Netoli Goplo.

Prologas.

Erdvi, žemėj iškasta burtininkės ola; sienose apskritos skylės,
pro kurias matyti platūs laukai, o toluoj — reginys: lei-
džiančiosios saulės šviesa.

Roza Veneda ir Lilla Veneda.

LILLA VENEDA

O mano seserie, tu taip susidūmojusi!
Skubėk į kovą — burk mums nugalėjimą!

ROZA VENEDA

Čia nieko negelbės jau pragaro burtai.

O vargas mums! O prakeikimas!

Tėvynė mūsų žūna... Aš amžinai

Regiu ją mirusią...

Ir tu sustingsi...

Aš tau akis užmerksiu,

Ant lūpų pribersiu tau šalto smėlio,

O į gerklę — prakeikimą,

Kuriuos nešies tu į tolimą šalį —

I aną pasaulį — o nelaimingoji!

LILLA VENEDA

Nuo tavo žodžių vėtros šelsta

Raudodamos manęs jos vargsės...

Nejau man lemta mirti? — O Dieve!

ROZA VENEDA

Liaukis! Juk Dievas ne vieną tave

Sutvėrė? Kam jam nusidėti!

Ten mūsų ir priešojau kraujas,

Upeliais paplūdęs, mums paruošė guolį...
Ir Gopla krauju raudonuoja...
Nejau tu savęs čia raudodama staugsi,
Kai karžygiai miršta?

(Girdėti arfų garsai.)

O! Cit — mūsų arfų balsai suskambėjo.
Girdi jų nuliūdusios raudos vaitojimą?
Jau arfininkai kopia į kalną...
O! Visa pražuvo!

LILLA VENEDA

Ir čia tuoj karžygiai subėgs
Ir mus drauge su dainiais jie užmuš...

ROZA VENEDA

Ką? O sąjunga su debesiais?
O aukso rūstusis Perkūnas,
Kur stovi ties uolos anga
Lyg būtų jis sargyboj?
O mano pragariškas balsas,
Kaip šalto plieno kalavijas?
O grobų iš numirusių prisikėlimas,
Kurį aš jiems teikiu?
O mano nuliūdimas ir baisus likimas!
Ir tu nebetiki jau ta sargyba?
Ir tu bijaisi, o skaistaskruoste?

LILLA VENEDA

Tu taip kalbi, bet tavo veidas,
Nors ir šviesus, bet liūdnas,
Visai kaip mėnuo — mirusiųjų saulė...
Kur mūsų broliai apgynėjai?
Ar tu žinai, kas juos ištiko?

ROZA VENEDA

Uolos viduje suvaitojo...
Girdėjai, ką kalnai atsakė?
Įvesk tu dainius čia, aš ugnį sukursiu.
(Įeina dvylika senių su arfomis.)

Statykit į eilę ties tamsiąja uola
Jūs arfas savąsias
Ir pasakykite,
Kas atsitiko Venedams!

LILLA VENEDA

Ar tėvas ir broliai manieji
Stebuklų pagalba
Išspruko iš giltinės rankų?

ARFININKAS

Mes, seniai, taip bėgom į kalną,
Kad žodžiai mums stingsta krūtinej.

LILLA VENEDA

O, jūs nenorite kalbėti!

ARFININKAS

O, vargas! Vargas!

LILLA VENEDA

O broliai! — O mielasai tėvai! Kur nūdien esi?
Šie žmonės be žado, o tėvas ten miršta!
Jūs esat — beširdžiai!

ARFININKAS

Tai nori,
Kad mes jau užmirštumėm išgąstį?

LILLA VENEDA

Tu, seni, taip žiūri,
Lyg aš jau našlaitė...

ARFININKAS

Danguj ir šioj žemėj
Venedus prakeikė — o vargas mums! Vargas!
Jie tavąjį tėvą nelaisvėn nuvarė.
Apsupo jį karžygiai drauge su jo arfa...
Matydami tai, mes, iš skausmo išbalę,
Rovėm sau plaukus. — Ir broliai nelaisvėj.

LILLA VENEDA

Tat jie dar nemirę? Sakykit man visa!
Tat jie dar nemirę?

ROZA VENEDA

Nemirę, bet jie — prakeikti!

LILLA VENEDA

O, nesakyk man! Būk gailestinga!
Aš brolius savuosius ir tėvą išgelbėsiu.
O tu, mano sese, mane tik palaimink!
Juk tu, nuliūdusi, buvai linksmi man motyna.
Ir jūs palaiminkit mane, senieji žmonės!
Tik nieko nemaldaukite man Dievo,
Išskyrus protą ir stropiają man širdį,
Kad aš galėčiau išvaduot sukaustytus nelaisvėj!
O, likit sau sveiki ir nesigailėkit manęs!
Man teiks pagalbos visos gėlės ir balti, kaip aš,
|balandžiai,
Kuriems esu aš, kaip sesuo.
Ir tas bus už mane, kuris augščiau balandžių
Dangaus žydrynėj skrieja.
O kai mane jau pernelyg prislėgs nelaimė,
Jisai atims sparnus balandžiui
Ir man juos atiduos, kad nuo žmonių aš pasi-
|slėpčiau.
Bet jeigu nepavyks išgelbėti man tėvo, jauna aš
|numirsiu —
Ir verkite tada manęs, jūs, vargšės!

(Išeina.)

ROZA VENEDA

Ne laikas mums rožių gailėtis, kai mišką ugnis
|vainikuoja.
O jūs, mūsų dainiai, ką manot?

ARFININKAS

Jau visa pražuvo!

ROZA VENEDA

Gyvatės nuodais, kurie tais burtais
Maitino raudonąją liepsną —
Prisiekiu aš jums čia, seniai,
Kad kaulai kautynių laukuose sukils
Ir ims jie kovoti į taktą su arfų dainom.

ARFININKAS

Sukils, jie dar kartą pražūti...

ROZA VENEDA.

Ir trečią dar kartą pražus jie,
Ir bus amžinai užmiršti jie po žemių.
Ir vėl šimtalapiai žaliuos sūkuriais
Po kruviną mirusių stepą...
Ir kas gi? — Nejau mums raudoti?!

ARFININKAS

Klausyki! Ten varnos sukranko...
Ant iešmo sumigusių karžygių kūnus
Ten graužia vilkai.

ROZA VENEDA

Ir po trijų dienų sutrenks šimtai perkūnų
Ir tūkstančiai iškils dievystės rankų —
Įvyks baisi kova žaibams švytuojant,
Gyvi susimaišys su mirusiais, —
Ir nieks jų nebeišskirs,
Jūs mirusius pažinsit tik iš žemės kvapo
Ir iš arklių tik pėdsakų liepsningu.
Bet tie, kur akimis akysna pažiūrės, vistiek
[nebe pažins.

ARFININKAS

Stebuklai! — Mūsų arfos gieda milžinų mums dainą.

ROZA VENEDA

Jos kraują pajuto ir virpa...

ARFININKAS

O! Einam iš kaimo į kaimą
Mes žadint krātinių daina, kaip liepsna!

ROZA VENEDA

Su ąžuolo lapų vainikais,
O rankose arfos auksinės,
Krūtinėse širdys gintaro,
Kaip degančios tyrosios saulės,
O lūpose — mirusių dainos,
Kur kelia iš miego tautos mums galiūnus —
Tai jūs, mūsų dainiai, tai —jūs!

ARFININKAS

Ugnies mums įliejai į ašaras...

ROZA VENEDA

Ir kolei ugnis ašarose atšals,
Ji dvylika tautu mums prižadins...
O po trijų dienų jau nieko nebeliks.
Kova tik ir mirtis!

ARFININKAS

Nuliūdusios arfos vaitoja
Taip pat, kaip ir tavo krūtinė...

ROZA VENEDA

Nutildykit rankom jūs raudančias arfas,
Dabokit, kad toj jų daina nenuskristų į žmones,
Ginkit, kad savojo krašto tauta neregėtų,
Ginkit jūs žmones, kad jie neišgirstų savojo
[verksmo.
Jeigu jūs tai neapginsit, jums — pasmerkimas!

ARFININKAS

Tat po trijų dienų naktis liepsnos?..

ROZA VENEDA

Naktis baisi, kerštinga
Ir jungo amžius...
Ir pusę karžygių griausmai išmuš, o kitą dalį —
[kalavijai.

Su dviem galvom bus vadas:
Viena — žmogaus, antra — lavono.

Aš viena atliksiu dar gyva,
Raudoną vėliavą iškėlusi.
Ir karžygių aš pelenuose įsimylėsiu —
Ir jų pelenai mane apvaisins.
Piršliai man bus — liepsnom apvainikuoti ažuolai.
Jungtavių guolis — karžygių lavonų laužas.
Jei mirdamas manim kas patikės,
Ramiai sau mirs. —
Aš jam atkeršysiu geriau — neg karas ir ugnis,
Geriau — neg šimtas tūkstančių Venedų priešų,
Geriau — neg Dievas...

ARFININKAS

Einam! Burtininkė šelsta!

(Išeina.)

ROZA VENEDA

O burtininke! Nelaimingosios tautos tu burtininke!
Ji turi širdį. — Bet nakties tamsa jau siaučia!
Einame numirusiųjų degint... Dvasios! Su manim!

(Išeina.)

Pirmasis veiksmas.

1.

Laukas ties Gopla.

Lechas, Gvinona, Sigonas ir Grifas

(įeina šarvucti).

LECHAS

Uždekite laužus kautynių laukuose
Ir čion man atveskite mūsų belaisvius!
(Įeina Dervidas su aukso arfa rankoj ir sukaustyti Lelium su Polelium.)

SIGONAS

Negalima buvo išplėsti iš rankų jam arfos.
Prieš jus čia Venedų karalius su dviem sūnumis.

LECHAS

(Dervidui)

Ką, seni, manai apie ryto šalis?
Dar vakar buvai tu šio krašto valdovas,
O šiandien ir tavo galva nebe tau jau priklauso,
Nors ji nesenai dar ir valdė šį kraštą.
Suplėšyk dabar tu papuošalus savo
Ir perlo tu ašaroms mums atsilygink,
Nes tau aš sutriuškinsiu žiląją galvą!
(Į Lelium ir Polelium.)

O čia kas? Jūs lojat, kaip šunes grandiniais?
Žiūrėkite, meškos—mokykitės būt man paklusnūs!
Kur budelis mano?— Žmogus šis man spjovė į
|veidą!

Kad aš esu mažas, tai jis mane niekina!
O aš juk žinau — nepakeltų ir kardo jis mano.
Gvinona, žiūrėki, kokie augaloti šie žmonės!
Aš uodas — bet kraują jiems išsunkiau

Bespausdamas rankoj juos tartum citrina.
Kai Čechas tai visa išgirs, nenorės jis tikėti,
Tą senį nusiųsiu aš jam dovanų.
Nusiųsiu ir tuodu aš jam karalaičius —
Tegu jis abu juos pristato šunų prižiūrėti!

G VINONA

Aš noriu išgirsti jų balsa,
Paliepk jiems kalbėti!

LECHAS

Tai šunes! — Lengviau juos priversti vaitoti.

G VINONA

Jo arfa, tur būt, užburta.

LECHAS

O Dieve, tu tiesą sakai, mano liūte
Jo arfa, tur būt, užburta. —
Sakyk, žilagalvi, ar velnias ten sėdi toj arfoj,
Kad taip rūpestingai ją saugai? O Dieve! Tai
|burta!

Prieš juos mes kaip žvirbliai ant siūlo.

Jie žiūri į mus, kaip į frigus.

Tu, Grifai, nuvesk juos į bokštą!

Jie bada pakentę ten balsa atgaus.

(Dervidą, Lelium ir Polelium išveda sargyba.)

Tai kurčiai ir nebyliai žmonės, Gvinona,

Ir jų karalius toks pat nebylys. —

Ei, sėskim raiti mes ant savo arklių —

Ant priešo lavonų įkursime sau karalių!

(Visi išeina.)

2.

Vienuolio atsiskyrelio celė, panaši makaulės įtalpai.

Gilumoj paaukuotas šv. Mergelės paveikslas.

Šventas Gvalbertas ir Sliaz.

ŠVENTAS GVALBERTAS

Sudėminai mano akis tu, godotinas Sliaziau.

Tu man prikalbėjai įlipti į pušį —

Ir mano akis tu sudėminai kraujo vaizdu.
Tai velnio čia darbas: aš krikštyt čionai atvykau,
O kažkokie žmonės nežinomi
Tuoju čion atvyko žudyti.
Ir jie čia greičiau juos išžudė neg aš juos
[apkrikštijau.
Ir todėl mes turime plaktis lig kraujo:
Aš kaip ponas, o tu kaip tarnas.
O mudu abu, kaip Kūrėjo tarnai.

SLIAZ

Et fit voluntas tua.

ŠVENTAS GVALBERTAS

Taip, taip, Sliaziau,
Et fit voluntas To, Kuris danguj gyvena.
Tačiau gaila, kad jie išžudė šitą tautą,
Nes ji doringa buvo, nors ir nekrikščioniška.

SLIAZ

Vadinasi, domine, jie sumurmėjo į pragarą?

ŠVENTAS GVALBERTAS

Raudonojo kraujo prisisunkė žemė prieš kryžių
Iš kraujo ugnis suliepsnos čia kaip kryžius.
Mirtis mūsų kūnus naikina, bet ir amžinybę mums
[teikia.

Jau greitai bus atpirktos tautos.
Ar tu pastebėjai raudonas kometas
Danguj su ilgom uodegom, kurios atmainą buria.
Jos, kaip pasišiaušiusios raganos,
Nuo pat Jeruzolimo įkandin vijos mane
Grasydamos rimbu man, kryžium ir kuolu.
Ar jos man kuo pakenkė?! — Reikalui esant
Visas aš baisiausias žvaigždes nuo padangės pir-
[štu nuvalysiu.

Juk Dievas už ilgąjį amžių sunkiuju darbu
Suteiks savo tarnui stebuklingąją valandą.
Ką reiškia man šitas galiūnas,
Kur taško girias čia krauju?

Aš naujas esu Faraonas ir kovą prieš jį čia
[sukelsiu
Ir, jį nugalėjęs, sulaužysiu jam kalaviją liepsningą.
Paskiau aš tik viena karšta savo ašara jį iš-
[ganysiu —
Atversiu malda jam dangaus karaliją.

SLIAZ

Prašau pasakyti man, domine,
Iš kur spinduliai tie auksuoti,
Kuriuos tu nešioji ant savo galvos?

ŠVENTAS GVALBERTAS

Iš mano širdies jie žinių ir iš angelo,
Kuris paslapčia mano kūne liepsnoja.

SLIAZ

O aš vis maniau, kad tas ratas liepsnotas
Yra iš plaukų...

ŠVENTAS GVALBERTAS

Tai ergo — tada jis nebūtų iš sielos.

SLIAZ

O katinas, domine? juk kai jisai pasišiausia,
Taip pat spinduliuoja...

ŠVENTAS GVALBERTAS

Yra panašių tau kvailių, kurie širdį sau nuodija,
Kai nori sulygint dviejų sutvėrimų gamtas.

SLIAZ

Bet, domine, mano tikėjimas —
Vieni abejojimai.

ŠVENTAS GVALBERTAS

Jie kyla iš velnio.

SLIAZ

Vadinas — jis ieško manęs.

ŠVENTAS GVALBERTAS

Ten kažkas subeldė durysna. Nueik pažiūrėti...
(Sliaz atidaro duris. Įeina Lilla Veneda.)

LILLA VENEDA

Marijos vardu.

ŠVENTAS GVALBERTAS

Žiūrėkite! Čia karalaitė. Ji pirmą da kartą.
Iš kur toks griaudumas? Ir kam užsiverkusi?
O dukterie man, kodel taip drebi?

LILLA VENEDA

O tėvai? aš čion verkdama atėjau pas tave.
Nuvarė man tėvą ir brolius nelaisvėn.
Aš noriu juos gelbėt, bet mano širdis sopuliuose,
Ir ji nebetiekia man jokios jau rodos.
Ir visas pasaulis liūdnei man išblyško.
Pro savo aš ašaras saulės neberegiju.
Tu vienas gali tik patart ir apginti
Mane. Nelaimingasai tėvas nelaisvėj,
O broliai sukaustyti...

ŠVENTAS GVALBERTAS

Ir ką gi aš tau čia patarsiu ir kuo bepadėsiu?

LILLA VENEDA

Matau, kad didžiausiam varge atsidūriau.
Greičiau pasakyk man, ar turi tas Lechas
Tiesos nužudyti man tėvą?

ŠVENTAS GVALBERTAS

Žmogus jis žiaurus...

LILLA VENEDA

Tai ką gi dievai tavo reiškia,
Jei man jie nelaimėj negali pagelbėt?

ŠVENTAS GVALBERTAS

Burnoji, mergele:
Juk Dievas tik vienas.

LILLA VENEDA

Žinau aš, žinau — juk mokei ilgai tu mane.
Dar pamenu tavo aš mokslą.
Dabar gi pamokyk, kaip gelbėt man tėvą!

ŠVENTAS GVALBERTAS

Gali tu prisiekt nekaltybėj gyventi?

LILLA VENEDA

O tėvai, jei tuo tik aš tėvą išgelbėsiu,
Aš būsiu tyra, kaip pavasario sniegas,
Kaip baloj baltieji gludišiai,
Kaip tosios gėlelės, kur sniegui dar esant iš-
[dygsta
Ir, žemės juodosios visai nepamačiusios, žūsta,
Užteks man, jei žilas senelis mane tik palaimins
Ir ašaromis savo aplies man krūtinę.

ŠVENTAS GVALBERTAS

Dėk įžadus prieš nukryžiuotojo Dievo
Čia Motynos veidą ir jai paaukok tu
Nekaltąją širdį mergelės.

LILLA VENEDA

Tai ką man sakyti? — O dangiška motyna,
Gražink mano tėvą ir aš tau save atiduosiu
Taip tyrą, kaip baltą balandį,
Ir nieko pasaulyj daugiau aš negeisiu,
Ir niekas pasauly manęs nesuterš!

ŠVENTAS GVALBERTAS

Dabar jau, mergele, ji bus su mumis. —
Duok, Sliaziau, man lazdą! —
Kur stovi tas Lechas su savo kariuomene?

LILLA VENEDA

Jis, tėvai, gyvena romėnų pily.

ŠVENTAS GVALBERTAS

Netolimas kelias bus mano senatvei.
(Šventas Gvalbertas ir Lilla Veneda išeina.)

SLIAZ (vienas)

Ar velnias man liepia tarnauti tam žmogui,
Kuris čia marina mane taip sausomis šaknelėmis.
Aš čia sulysau, kaip skiedrelė... Juk kartą tik

[gimsti...]

Atmink tai gerai sau, godotinas Sliaziau,
Kad kartą gimei jau! — Ir vieną tik kartą juk

[miršta! —

Atmink tai gerai sau, godotinas Sliaziau,
Kad vieną tik kartą gimei ir kad vieną tik kar-

[tą mirsi!

Ir ergo—tu vieną jau sykį gimei šiam pasauly, —
Nesnausk, ponai Sliaziau, gerai išnaudok tu tą

[savo gimimą...]

Vadinasi, kojas už juostos ir—marš per pasaulį

[sau gražų! —

Prisiek nekaltybe! — O kam gi tai reikia?

Ir tavo gal tėvas nelaisvėj, godotinas Sliaziau?

O jei karalaitė tave pamylės,

O tu nekaltybėj, kaip baloj, ligi pat net ausų!—

Norėčiau surast sau ką kita, ne taip reikalinga

Ir tuo padaryti sau Viešpačiui votum,

Kad vis delto pradžiai turėti jo meilės nors

[truputį. —

Sakysim—padarom mes votum iš meilės

Savajam čia ponui! — Tuoju pasidarė lengviau

[ant širdies.

Dabar gi šią cėlę lai ima velniai!

Jos man nebereikia—ji gali sau degti...

(Padegęs cėlę išeina.)

3.

Romėnų bokšte salė.

Lechas ir Gvinona (įeina).

LECHAS

Ir ką mums daryti su tais geležiniais žmonėmis?

Nenori jie man pasiduoti.—Patark man Gvinona!

GVINONA

Patarčiau pabaigti su jais amžinai.

LECHAS

Sakai, nužudyti?

GVINONA

Tu vėl, mano vyre, drebi čia
Ir savo darbų bauginies pabaigos.
Du kartu dėl savo tu būdo minkštaus
Išleidai iš rankų beveik nugalėtas šalis.
Ir vos tik belieka tau karžygių sauja.
Tu savo tik laime pasitiki
Bei savo širdies karštumu,
Kuris tau tik teikia pavojų,
O savo vaikus tu visai užmiršti
Ir jie mums nueis elgetauti
Ir tėvišką kardą parduos už skatiką,
Jei tvirtojo sosto mes jiems neįkursim.

LECHAS

Tu tiesą kalbi man.

GVINONA

Pažvelgtum į brolių

Tu Čechą. Ir jam tu daveisi apgauti,
Ir jis su tavim, kaip su kūdikiu elgias:
Jis suėmė visą sau žemę drauge nugalėta,
O tau liepė eiti į šiaurę ledinę.
Na, ką gi tu, frige, iš karštojo pieno? —
Kiekvienas, kam tenka tave tik pasukti,
Nors ranką jis nudega, lieka patenkintas,
Nes tu jau patsai jam ilgai sau sukiesi.

LECHAS

Aš pats kartais pastebiu apgaulių vylius.

GVINONA

Kas žiūri į tai iš šalies, visados jis tai pastebi.

LECHAS

O kaip tu manai pasielgti su Dervidu?

GVINONA

Ką? — Man jį paveski ir eik sau pas sakalus!
Kovoj ir medžioklėj tu geras.
Prireikus gi veikti tau nuobodų darbą
Tu tuoj susipiktini. — Tavo krūtinė, kaip liūto,
Nes tau, jei miegot, tai miegoti,
O jei tu nemiegi, tai kraują geri . . .

LECHAS

Aš pats tai žinau.

GVINONA

Na, ką, mano tigriau?
Pavesk man belaisvius! Aš viena už juos at-
[sakysiu.

Ir jeigu blogai padarysiu, mane tu iškeiksi.

(Lechas duoda ženklą, kad sutinka, ir išeina.)

Atvesk čia man, Grifai, tą senąjį Dervidą!

(Grifas įveda Dervidą, su aukso arfa.)

Dar jam neišplešta jo arfa iš rankų!

Visi čia jūs bijot to senio!

(Priena į senį ir nori atimti jam arfą. — Dervidas pakelia arfą, tartum norėdamas ją užgauti.)

DERVIDAS

Šalin!

GVINONA

O! Matote! Jis mušti norėjo mane savo arfa.

Jūs jo nežudykit—pati aš su juo pakalbėsiu.

Ar nori pamokyti mane savo burtų?

Girdėjau, kad savo tu arfoj nešiojiesi dvasią,

Kur ateitį gali įspėti. Ar tiesa?

DERVIDAS

Turiu aš čia arfoje dvasią,

Kur ateitį gali įspėti.

GVINONA

Tu liepk jai greičiau pasirodyti —
Aš noriu regėti tą dvasią.

DERVIDAS

Kol gyvas aš būsiu, ji bus mano arfoj.

GVINONA

O tau pasimirus?

DERVIDAS

Nuskris ji į dangų.

GVINONA

Aš šiandien galiu tau gyvybę atimti.
Aš noriu matyti tą dvasią. Ei, karžygiai!
Pagirdykit šitą jūs žmogų, lai jis atsipeikėja.

(Dervidui.)

Tą dvasią tu man išvadinsi iš arfos!
Kitaip—aš užkeiksiu tave čia Hekata
Ir pragaro Starkom, kur peiliais kraujuotais
Gyvenimo siūlą mums perpjauna.
Tu galą čia gausi.

DERVIDAS

O niekad ir niekad tu, pragaro moterie,
Iš vergo krūtinės dainos neišgirsi,
Ir niekad ranka, nuo grandinių sustingus,
Tų stygų nevirpinsi! Ir ašaros mano
Man veido nevilgys, kol jos jums galētu
Iššaukt pašiepinimą iš lūpų kraujuotu.
Oi ne! — Niekados jūs sau vergo karaliaus
Tarnaut dainomis nepriversit:
Jos karžygius varė į kruviną karą
Ir plienui suteikdavo amžiną galią
Ir meile pasiutusia savo tėvynei
Dančiavo kardus, kad jie kaulus jums graužtų,
Ir nuodijo jūsų žaizdas sopulingas...
Tos dainos iš vergo krūtinės neplauks!
Jūs galit tą arfą į ugnį numesti

Ir, jai suliepsnojus, rankas pasišildyt
 Ir savo išblyškusius veidus pakaitint,
 Kad jie jums krauju sužaruotų.
 Jūs galite ją degint, bet teršti aš arfos neduosiu!
 O, tik pabandyk tu paliesti jos stygas —
 Ji tau suskambės tik vienintelį garsą,
 Kur juokdina žmones. — Ir tu gal manai, kad
 Kai kruviną širdį nagais man draskysi
 Ir trankysi pirštais man gyslas, kad aš pasiduosiu
 Ir savo vaitojimais dainą išliesiu? —
 Biaurybe! Manai gal, kad šiandien aš matęs
 Nuo kalno savuosius, kaip vieną ten žmogų —
 O, ne! Jie kaip vienas lavonas gulėjo ant lauko, —
 Manai gal, kad kraujo baisus reginys
 Suminkštins man širdį, ir aš nusileisiu?
 Gali pabandyti — ir tu tik išspausi
 Man kraują, kuris mano tautai
 Tave tik apkaltins! — O, mano tautos jau nebėra?
 Bet ir išžudytos jau tautos palieka
 Pasauliui kažkokią slapčiąją galią.
 Prieš ją tau išblyšksta veidai, ir turi tu
 Dažnai juos dažyti naujuoju krauju.
 Greičiau išsisunk mano kraują į puodą,
 Juodoji tu moterie, ir kad patiktum tu vyrui sa-
 [vajam,
 Kasdien sau dažykis krauju savo skruostus, —
 Ir tu nematysi, kad žaliąjį kraują turi.

GVINONA

Ar tu jau baigei, seni?

DERVIDAS

Dar nebaigiau, nebaigiau,
 Aš jėgą galingą krūtinėj jaučiu,
 Kuri mano žodžiais galės jus užmušti.
 Toj jėga tave padarys mano verge,
 Ir ji man, visai nugalėtam, iš tavo
 Lavono vėl naująjį sostą įkurs.
 Aš skreitą sausai tau kaitra išdžiovinsiu,

Pripildysiu tavo krūtinę karštais pelenais,
Į pilvą gyvačių prileisiu. — O jeigu tu būtum
Jautri moteris, tai blogiausia tau būtų,
Nes aš apie savo nelaimę tau pasakyčiau
Ir tavo aš širdį kalba sugriaudinčiau,
Bet tu ne iš tų, kurie ašaras lieja.
Tave prakeikimais reikėtų užmušti
Ir pragaru keikti, kad visas liepsnotu jis tavo
|širdy...

GVINONA

Matyt, kad mirties jis panūdo. Išplėšt jam akis?

DERVIDAS

Kol jos bus išplėstos,
Leisk jom dar pažvelgt į tave!

GVINONA

Šalin su jomis!

DERVIDAS

Lai viešpatis žiūri tomis akimis į tave,
Kurias tu išplėsi...

(Kareiviai išveda Dervidą.)

GVINONA

Tos pilkos jo akys su sniego blakstienoms
Giliai mano širdį įgėlė. — Pašauk man
Čia, Grifai, Arfoną ir Kraką —
Tegu jie ateina pažaisti su arfa!
Mažam gi Gvinkučiuui nunešti išplėstas akis,
Lai jis sau su jomis pažais!

(Ieina Šventas Gvalbertas ir Lilla Veneda.)

ŠVENTAS GVALBERTAS

Ar žinomas Kristaus čia vardas?

GVINONA

Iš kur tas žmogus čia? Ir kam jį įleido?

ŠVENTAS GVALBERTAS

Aš tavo sargybą stebuklais šventais nugalėjau,
Ir ji sau užmigo prie vartų.

GVINONA

Ant tavo galvos, kaip Hekatai,
Raudonas mėnulis liepsnoja.
Sakyk, kas per vienas esi tu?

ŠVENTAS GVALBERTAS

Aš debesius plėšau žmonėms nuo akių
Ir saulėtą šviesą jų sieloms nešu,
Ir vargšams žmonėms amžinybės gyvenimą tiekiu.
Vistiek kas esi, nusilenk prieš mane!

GVINONA

Tai kažin koks burtininkas.

LILLA VENEDA

(Šventam Gvalbertui)

Kalbėk už mane!

ŠVENTAS GVALBERTAS

Aš čia atvykau savo Dievo vardu
Primint apie nuskriaustus žmones.
Jinai gi šio krašto karaliaus duktė.
Jos broliai ir tėvas nelaisvėj —
Del ju ji atėjo prašyti.

LILLA VENEDA

O ponias!

Del tėvo ir brolių prašyt atvykau aš.
Kam žiūri taip žiauriai — juk aš paklusni.
Aš ašaroms savo tau kojas mazgosiu
Ir čia betarnaudama baltinsiu drobę,
Ir karves tau melšiu ir taip aš išmokysiu
Tau šnekučius, kad jie dieną ir naktį
Dėkos tau už tėvą ir brolius.
Iš savo akių padarysiu aš veidrodį,
Kuriame save tu regėsi gražią ir linksmą,
Ir gerą, ir gailesčio pilną —

Žiūrėdama mano akysna save tu mylėsi,
Ir mano širdis dar labiau ims mylėti tave
Neg nūdien gali tu mylėti save, mano ponია!

GVINONA

Vėlai atvykai.

LILLA VENEDA

Tylėk, nesakyk taip! Tylėk, nesakyk taip!
Aš čion taip skubėjau, kaip skuba balandis į
lizdą.

Ir jeigu ne šitas va senis, aš būčiau
Senai jau tvirtai apkabinus tėvelį. —
Sakykit, kur mano tėvelis?

(Jeina Dervidas su išplėstomis akimis ir pakelia rankas ant
Lillos galvos.)

DERVIDAS

Paleiskit mane! Smagenimis aš ją ir
Krauju pamatysiu. Ji turi čia būti!
Ji čia! Aš matau ją — o, būk prakeikta!..

LILLA VENEDA

O tėvai! tai aš čia! Tai aš!

DERVIDAS

Ką! — Mano dukrelės čia balsas! O Dieve!
Aš savo dukters nematau!

LILLA VENEDA

O mano tėveli!

Tau akys išplėstos! Parodyk, tėveli!

Tai tu jau, tėveli, visai nematai?

Aš savo plaukais tau nušluostysiu kraują

Ir niekad aš jų nemazgosiu,

Bet iki pat žemės paleisiu aš kruvinus plaukus

Ir taip atsiklaupus aš skųsiosi Dievui.

O vargše tėveli! O žiaurūs jūs žmonės!

O ponია, juk tu nekalta! Ar ne tiesa?

Juk taip padaryt moteris negalėjo!

Pati kankiniesi dabar! — O Dieve!

Šį senį dabar jau tu man atiduok!
Pati juk matai, kad jis aklas dabar
Ir tėra akių ašarotos tik įdaubos.
O, būk gailestinga ir aklą man tėvą tuojau
atiduok!

DERVIDAS

O mano lakštingala,
Neliesk tu tos raganos!

(Gvinonai.)

O tu,
Pasiutusi moterie — jeigu tave šis baisus re-
|ginys —
Žmogus be akių ir duktė, kuri mato
Akis išdraskytas jos tėvui — kankina
Ir jeigu tau širdį dar plėšo toj mūsų kančia —
O ji juk turėtų tau širdį kankinti, —
Nes ką gi gavai tu baisiu žiaurumu
Išskyrus kelius deimantėlius,
Kur mano dukrelei rieda per skruostus,
Ir šias va gailiąsias čia ašaras,
Kur laša iš mano tuščiosios makaulės... —
Tat — jeigu tave dar kankina
Tas tavo silpnumas — jėgų netekimas — bandyk,
Gal gali tave dar išgelbėt
Ir širdį tau tigro prisotinti — mano mirtis!

GVINONA

Atmink, kad tave aš galiu čia užmušti!

LILLA VENEDA

Žiauri mūsų ponija! Tu tai nepajėgsi!
Ne! Ne! Aš iš savo kraujuotos krūtinės sakau
|tau,
Kad jokios valdžios tu savy neturėsi ant mano
|tėvelio.
Tris kartus gali sugalvot jam baisiausiąją mirtį,
Tris kartus tu veltui galvosi.

(Šventam Gvalbertui.)

Juk tiesa, seneli, kad Viešpaties motyna
Su angelais savo pagalbos suteiks man —
Ir aš nugalėsiu kraujuotą didžiuoklę?
Tris kartus aš tėvą apginsiu,
O tu raudonuosi, kad trūksta jėgų tau
Prieš mano taip didelį sielvartą.

GVINONA

Gražu! Stebuklinga! Visi juk girdėjęt.
Į dvikovą šaukia mane toj merga.
Aš jai jau norėjau jos tėvą gražinti,
Nes senis nustojo jau vertės visai man,
Bet vėl apie jį dabar visa čia dėsīs.
Ei, Grifai, imk senį už jojo žilųjų plaukų ir
Pakark jį ant medžio — lai saulė jį kepina
Ir lesa varnai! Kad labiau jis kentėtų,
Lai jis prisiliečia sau kojomis žemės!

LILLA VENEDA

O Dieve! Karaliui aš skystis eisiu!

GVINONA

Gali sau keliauti!

ŠVENTAS GVALBERTAS

Dangaus prakeikimas šiems kraujo namams!

(Išeina.)

Dvylikos arfininkų choras.

Akys išplėstos senajam karaliui.
Plyšta jo dukrai širdis gintarinė.
Išgaščiu virpa mums senos krūtinės.
Verkt mums negalima: tie užmušėjai
Gali sušukti: «Mes juos nugalėjom»!
Žmonės nusiminė! Rauda vaidilos!
Priešai lai žiūri į širdį, į taurę!
Taurėje — kraujas, širdy — gedulinga!
Mes keršto ištroškę šaukiamės Dievo,
Drebėdami laukiam rūščiųjų perkūnų.
Kai tyli perkūnai — daina mūsų skamba.
Kai priešai ją girdi — jiems dreba krūtinės.

Antrasis veiksmas.

1.

Kovos laukas. Naktis. Gilumoj Roza Veneda, degindama
karžygių lavonus, dainuoja. Įeina Sliaz.

SLIAZ

O Viešpatie, kiek čia lavonų! O tai besmageniai!
Jei tu čia kvailių kas paklaustų atėjęs,
Kodel nebegali dabar jie judėti,
Vieni atsakytų: — Mums trūksta širdies ga-
[balėlio, —

Kiti,—kad vilyčios įsmigo į uodegas...
Kiekvienas iš jų pasiteisint mokėtų.
Manęs niekadoms neištiks, kas juos čia ištiko.
Aš ligi mirties sau gyvensiu, o pasimirus
Bus taip man, kaip Dievas ir ponas Gvalbertas
[norės!

O ten, kas per ragana prie nukautuju liepsno-
[jančio laužo,
Lavonų liepsna nužerta?

ROZA VENEDA

Nesiburia burtai—čia gyvas žmogus turi būti.

SLIAZ

O Jėzau Marija! Ji nori mane nužudyti!

ROZA VENEDA

Žalty, kas esi?

SLIAZ

Iš baimės numiręs.

ROZA VENEDA

Sakyk, kur keliauji?

SLIAZ

Visur, kur paliepsi man tamsta.

ROZA VENEDA

Žinau, kas esi... Nužudysi tu žmogų.
Aš čia tau turiu kalaviją.

SLIAZ

Tai kažkokia beprotė!

ROZA VENEDA

Čionai prieš tave sopulingasai kraujas pasruvo.
Iš tų jis lavonų čia sunkias ir teka.
Žmogus ten gyvena už šito vandens.
Jis turi pražūti.
Žmogaus to gyvybė man tartum — šunies.
Tu jį privalai nužudyti!

SLIAZ

Aš?

ROZA VENEDA

Tu jį nužudysi iš ryto.
Juk ten ir keliauji.
Klausyk — tu vagis...

SLIAZ

Aš?

ROZA VENEDA

Be to, mano tėvui tu arfą pavogsi.

SLIAZ

Gražu!

ROZA VENEDA

Klausyk: jeigu arfa iš skausmo liūdnai suvaitos,
jei ji suvaitos, mano tėvui pavogta,
Ją tu priglausi, kaip verkiantį kūdikį —

Ir tuoj mano tėvas numirs,
Bet arfa — tautas nugalės!
Atmink tai.

SLIAZ

Gerai.

ROZA VENEDA

O jeigu užmirštum, tai akmeniu krisk tu į van-
[dein] —
Paskęsk amžinai, nes akis tau ir širdį išplėšiu!
(Nueina gilumon, į liepsną.)

SLIAZ

A—arfa pavogti ir žmogų užmušti!
Graži avantiūra, nėra ko kalbėti!
Išlindo iš degančio laužo ir sako:
«Žinau, kas esi... Nužudysi tu žmogų!»
Dėkoju tau, ponia, kad rūpinies mano dorybe,
O ji čia ir vėl į mane:
«Godotinas Sliaziau, klausyk — tu vagis!»
Norėjau į terlę jai tēkšti, bet ji tuoj
Į ugnį—buch, kaip Salamandra. Kalbėkis, jei nori!
Kad nors ji man būtų pasakius,
Ar būsiu pakartas, vagim pasidaręs? —
Ir ką man daryti? Matau ten kalnelį
Aš auksu šarvuotą lavoną —
Eisiu ir, pagrobęs šarvus jam, patsai užsidėsiu —
Gal juose aš būsiu šiek tiek drąšėlesnis.
(Išeina.)

ROZA VENEDA (dainuoja)

Treškėdami kaulai liepsnoja.
Makaulėse smagenys klega.
Užteks čia gėlių, kur spalvoja.
Lelijų pėdai neprasmego...
O gėlės! O baltosios gėlės!
O — o! O o — o! —
O mano lavonai! O mano lavonai! Dievai su
[jumis!]
Aš čirškinu savo lavonus!

Čia mylimas buvo, kaip tulpė.
Prišliaužęs žaltys nevidonas
Prie mylimo, kraują jam čiulpė,
Paskiau į makaulę įlindo jis savo kraujuota buože.
O — o! O o — o! —

O mano lavonai! O mano lavonai! Dievai su jumis!
(Pamaži nueina — liepsnos gęsta.)

S L I A Z (jeina šarvuotas — vienas)

Šit aš ir pasipuošiau tartum į iškilmes.
O ragana gerklę paleidus vis šaukia ir šaukia,
Tuo tarpu, kai šitie čia žmonės norėtų miegoti,
Kaip, pavyzdžiui šitas pilietis, kur davė šarvus
[man,

Norėjo ilsėtis — ir aš jį turėjau pribaugti.
Vadinasi, ragana tiesą pasakė,
Nes jeigu pribaugti jau mirštantį reiškia tą pat,
Ką visiškai sveiką žmogelį užmušti,

Tai aš jį čia užmušiau—ne, aš tik pribaugiau...
Juk Dievas nesakė: «Tu jo nepribaik!»,

O jeigu ir sakė, aš Dievo įsakymams netikiu...
Be to dar, savęs apgynimui galėčiau pridurti,
Kad vargšas nabašninkas prašė, kad jį padary-
[čiau nabašninku,

Kad taip jis man sakė: «Tu Sálmoną šičia matai
Su kaulais sulaužytais — pasigailėjęs, pribai-
[manel!]

Be abejo, vargšo labai man pagailo ir aš jį — kaip
[žodis — ir pribaugiau.

Dabar aš šarvuotas eisiu sau pas Lechą,
Ir, tartum aš būčiau kartu čion su juo atkeliavęs,
Aš Lechui tarnausiu ir būsiu bajoras.

(Išeina.)

2.

Salė Lecho pily.

Lechas ir Sigonas.

LECHAS

Vadinas — matei tu, kaip Sálmonas krito.
Tu man čia papasakok, kaip jis pražuvo?

SIGONAS

Kai tu pasileidai sau, Lechai, ant juodojo arkiol
Paskui paskutinę Venedų saujelę
Ir mylimas Sálmonas tavo, pamatęs kalnelį,
Kuriame stovėjo sau dvylika dainių
Su dvylika arfų auksinių —
Sakytum tie dainiai su arfoms
Tam kalnui karūną uždėjo —
Augštai kalaviją pakėlęs
Į kalno viršūnę užjojo
Ir, jokios ten atsparos sau nesuradęs,
Jis pagriebia senąjį Dervidą
Tvirtai už žilos jo barzdos
Ir traukia jėga jį nuo sosto,
Tik staiga ten dvylika arfų auksinių,
Kaip dvylika kirvių augštyn pakeltų,
Tiesiog jam ant šalmo nukrito... ir aš
Girdėjau jo šalmo ir dvylikos arfų dejavimą...
Atbėgau — visame kalnely nicnieko,
Tik vieno ten Salmono
Ramiai sau gulėjo lavonas.

LECHAS

O Dieve! Kiekviena toj arfa turės atsakyti
Gyvybe už karžygių mano gyvybę.

SIGONAS

Juk jau karalienė atkeršijo priešų karaliui.

LECHAS

Atkeršijo?

SIGONAS

Ji liepė akis jam išplėsti.

LECHAS

Kaip Dievą aš myliu! Maža jam bausmė!
Tai šunes! Tai šunes! — Užmušti jį arfoms!
Norėčiau krauju aš pripildyti visą tą taurę...
Kaip puodą sukulti tą karžygį arfoms. —

Tfu, koks pašiepinimas ir gėida! Sgonai!
Jei man ateity kas grasytų tokia mirtimi,
Tu galvą nukirsk man tuojau nuo pečių!
(Jeina Lilla Veneda.)

O čia kas per viena — baltoji Venedė?

SIGONAS

Tai senio karaliaus duktė.

LECHAS

To senio, kur užmušė Salmoną?

SIGONAS

Tai ji, maloningasai ponai.

LECHAS

Ko jai čia reikia?

LILLA VENEDA

Pasigailėjimo.

LECHAS

Kaip tik man krūtinė išdžiūvo iš gailėsčio.
Juk man tavo tėvas bjaurus, kaip gyvatė.
Jis karžygį jauną man užmušė.

LILLA VENEDA

Tat — nesigailėk, o teisingas tik būk!
Tu tūkstančius užmušei karžygiu
Jaunų ir senų mano tėvui,
O tavo žmona nepaliko akių jam,
Kad savo nelaimėj nors verkt jis galėtų.
Jūs visa jam atėmėt! Visa!
Net ir nelaimingo ramybę:
Matyti per ašaras dangų
Beį žmogų, kuris jo gailėdamas verkia,
Beį dukterį, norinčią būti linksma
Ir puošiančią veidą vilties spinduliais...
O ponai, jūs visa jam atėmėt! Visa!
Išskyrus tik mano nuliūdusią širdį!

Eik, Lechai! — Tu jį ten pamatęs patsai imsi
[verkti.

Eik, Lechai! — Jis ten, tavo kieme, pakartas
[medy

Už savo šventųjų žilųjų plaukų...

Jis alkanas ir nukankintas — o tėvai!

Eik, Lechai! — Pažvelk, ką padarė senam jė
[karaliui!

Juk tau neišplėstos dar akys —

Tat eik ir pažvelk tu į mano ten tėvą.

Ir jeigu baisus reginys ir tavęs negriaudins,

Tai tavo širdy žmoniškumo nė lašo nėra...

LECHAS

Sigonai, žmona mano šelsta lyg velnio apsėsta:

Ji žiauriai su Dervidu elgias...

LILLA VENEDA

O Viešpatie!

Ir ten prieš pakartąjį senį

Vaikams tavo skiepija baisų žiaurumą.

Ji vargsą jiems senį karalium vadina,

Ir jie paskui motyną čiulba, mažyčiai:

«Karaliau! Karaliau!», ir jam į akis išplėštąsias

Jie mėto aštrius akmenėlius.

O Lechai, skubėk tu pažvelgti į tą baisenybę!

O Lechai, skubėk tu apskūsti tą moterį!

O Lechai, ji tvirkina tavo mažus kūdikėlius!

Jie gali tau virsti karalių žudytojais!

Ir pats nusigąsi, kai šauks jie: «O tėvai karaliau»,

Kaip šiandien jie šaukia pakartą man tėvą:

«Karaliau! Karaliau!» — lyg kuosos jie kiauksi.

O Lechai, nueik tu patsai pamatyti!..

LECHAS

Sigonai, juk mano Gvinonai

Reikėtų sparnus kiek aplaužyt.

Ir Dievas tai nuodėme mums nelaikytų.

(Abudu išeina.)

LILLA VENEDA

Jis mano tėvelį atims toms baidyklėms...

(Išeina.)

3.

Pilies kiemas. Ant vienos sienos matyti pririšto Dervido į
ąžuolo šaką šešėlis... Priešaky — Gvinona, Krakas ir
Arfonas.

KRAKAS

Mamyte, aš jau nebenoriu blaškyt šito senio
Aštriais akmenėliais. Jisai jau nebejuda.

GVINONA

O! Tu, kai išaugsi, tai būsi, kaip boba.

KRAKAS

Ne! Mano broliukas bus boba.
Aš karžygiu būsiu, kaip mano tėvelis.

GVINONA

Norėtum tu karžygiu būti? O kai liepiau tau
Saidoką paimti ir šauti tam seniui į širdį,
Tai sucypei tartum šunytis: «Mamyt, aš nenoriu!
Nenoriu! Man gaila to gero senelio».
O gėda — ir kas gi per vyras tu būsi?

KRAKAS

Tai ką tau padarė šitas senelis?

GVINONA

Nejau užmiršai mūsų Salmoną,
Kuris tave mokė gražiai jodinėti
Ant eikliojo žirgo užkėlęs? Tas senis
Juk užmušė Salmoną. Jis jau negyvas.

KRAKAS

Tai Salmoną užmušė šitas senelis?

GVINONA

Matai?

Tu gniauzai rankytes ir visas supykęs. —

Arfonai, duok broliui čia temple:
Jis šaudo geriau negu tu.

ARFONAS.

Aš pats jam pataikinsiu.

GVINONA

Eik žaisti su arfa, o temple duok broliui!

(Paduoda Krakui temple.)

Še, taikink tiesiog jam į širdį!
Činai, kur širdis?

KRAKAS

Žinau, nes ji mano krūtinėj dabar sutvaksėjo.

(Taiko į tą pusę, kur randasi nusikankinęs Dervidas... Įeina
Lechas, Sigonas ir Lilla Veneda.)

LILLA VENEDA

O matot — jie nori užmušt mano tėvą.

LECHAS

Gvinona, del Dievo, liepk temple nuleisti!

O ne, tai aš jį nukirsiu, kaip aguoną!

Ir kas čia? Vadinasi, tėvas jums — niekas?

Nuleisk man tuoj temple, o ne, tai aš sprandą...

GVINONA

Krakuti, nuleisk savo temple!

Tėvelis tau liepia. —

Bet tu, mano vyre,

Kodel taip supykęs?

LECHAS

Vadinas, turiu aš nepykti

Matydamas savo vaikus čia

Tyčiojančiuosius iš karališko sielvarto

Ir ryjančius mėsą

Lyg būtų jauni jie ereliai?

Ar jie čia auginami,

Kaip šunes pas mėsininką? —

Šalin jūs, šunyčiai!

(Vaikai nueina.)

Gvinona, užteks baisenybių!
Paliepk šitą senį paleisti!

G VINONA

Juk tu čia valdovas,
Tat liepk sau, jei nori!

LECHAS

Tuojau ir užsidegei!

G VINONA

Lai bus toj diena prekeikta,
Kurią aš daviaus tau išvesti
Iš savo Islandijos,
Kad būčiau dabar čia
Ir tavo piktumo ir nepastovumo vergė.
Geriau būtų buvę,
Jei būčiau pamilus
Aš šelstančias jūres
Bei karštą vulkana,
Geriau būtų būti man Nikso
Arba Ferfadelio žmona...
Geriau, šimtą kartų geriau,
Neg nūdien su elgeta karžygiu
Keliaut per pasaulį
Ir vargą vien vargti,
Nežinant kasdieną,
Kad vyras tikrai tave myli.
Ir kokia to staugiančio liūto čia meilė:
Jis širdį tik graužia
Ir glosto šiurkščiai...
O jo man gerumas?
Jis rytą man gerinas,
O vakarą — vėl jau kankina.
Ir kuo gi jis man atsimoka
Už ištikimą mano jam meilę?
Ką duoda iš ryto,
Netrukus atsiima.
Ir aš nežinau jau pati —

Ar jam aš žmona čia, ar vergė?
Ar jam aš meili, ar karti?
Ar jam aš kilni, ar žema? —
O Lechai, jei taip visados turi būti,
Išvyk tu mane — aš eisiu sau basa
Į tamsiąją girią, vilkams ten ir meškoms..
Aš jiems pasigerinsiu,
Jr meiliai prašysiu manęs pagailėti.
Tyli, kaip be žado,
Ir nieko tu man nesakai?
Esi tu kilnus ir žinai, kad aš tiesą sakau.
Dar šiandien atidavei seną man Dervidą,
Ir pirmą aš kartą širdy pasakiau:
„Manim jis pasitiki“ ..
Gana apgavimų — blaivi noriu būti!
Ei, eikit čionai ir klausykit visi,
Kaip karžygis Lechas žodžius savo pildo
Tikrai savo žmonai sakytus!
Šventai jam tikėdama
Už žodį daviau jam aš žodį,
Dabargi jis duotą man žodį sulaužė,
Ir tenka pačiai man dabar susiteršti.
Ir duotą jam žodį sulaužyt..
Klausyki, mergina!
Tu šiandien derybų mane vadina,
Kad tris net sykius tu išrausi sau tėvą
Iš giltinės rankų, ir aš pažadėjau
Tuoju atiduoti tau tėvą,
Jei tau pasisektų tatai padaryti.
Tau lengva derybas laimėti iš karaliaus žmonos,
Apie garbę kurios nesirūpina karžygis vyras.
Tat—džiaukis! O tau, Lechai, jos pradžiugimą
Reiks gerti žmonos jau krauju—juk pažįsti mane!
Atmink, kad esu aš Islandų šalies karalaitė —
Ir aš panašioms užgavimams nepratus!

(Nori išeiti.)

LECHAS

Palauk!

GVINONA

Einu ir krisiu aš nuo bokšto.

LECHAS

O moterie!

GVINONA

Tu, man pasimirus, liepsi iš plauku mano
Stygas padaryti jo arfai auksinei —
Ir tau šitas senis dainuos mano mirtį
Bei vėtros sparnuotos atūs iš Islandų padangės—
Keiksmas jos bestaugdamos, arfos
Stygas tau užgaus...

LECHAS

Dabar pernelyg jau esi tu graudi,
Ir aš negaliu su tavim čia kalbėti.
(Nori išeiti.)

LILLA VENEDA

O — viešpatie!

LECHAS

O ko gi dar nori ši ragana?
Visi prieš mane!

LILLA VENEDA

Tai mano tėvelis numirs?

LECHAS

Jis šimtą jau kartų sau mirtį nupelnė.
Lai pribaigia karžygiai šitą man senį!
Kad aš jau nė žodžio daugiau apie jį neišgirs-
[čiau!

LILLA VENEDA

O Dieve, koksai jų žiaurumas!
Klausyk gi dabar tu manęs, baisusis žmogau!
Klausyk gi dabar tu manęs, o kraujuotoji poani!
Kad jūsų aš širdis prisotinčiau,
Panūdusias keršto siaubingo,

Aš jums čia, išradus mintim, pasakysiu
Taip baisų dalyką, kad jūs, jį išgirdę,
Iš baimės drebėsit visi nusigandę.
Klauskite! Klauskite! Jūs turit šio senio
Sūnus čia nelaisvėj. Net du jūs juos turit.
Tat burtais išrinkit iš jų sau vieną
Ir duokit jam aštrų jūs kirvį,
Lai jis atsistoja už šimto net žingsnių
Ir meta tą kirvį į tikrąjį tėvą.
Na, ką? Ar sutinkat jūs taip padaryti?

GVINONA

Atveskit čionai man belaisvius!

LILLA VENEDA

Bet viena tik sąlyga, mano karaliau!
Jei mano brolelis šiam seniui
Tik plaukus nukirs, už kurių jis pakartas —
O tik pažiūrėk — jo plaukai, kaip žydrynės
Žvaigždelių sidabro balti spindulėliai —
Jei jis jam tik plaukus žiluosius nukirs,
Belaisviai bus liوسي. — Sakyk gi, karaliau?

LECHAS

Tasai, kur taip didelį žygį atliks,
Bus laisvas.

LILLA VENEDA

Abudu?

LECHAS

Abudu...

LILLA VENEDA

Ir tėvas?

GVINONA

Ne, nes tėvas man tik priklauso!
Jei tu jį per tris net sykius taip išgelbėsi,
Ir jis bus paleistas.

LILLA VENEDA

Ach! Argi tau maža, kad vieną aš kartą
Taip tėvą išgelbėsiu?

(Ieina Lelium ir Polelium. Juodu sukaustyti grandiniais taip,
kad pirmojo dešinė ranka surakinta su antrojo kaire ranka)

G VINONA

Sit ir belaisviai! Sakyk, ar išdrįs jie!
Baisias tu derybas sūnums sugalvojai.

LILLA VENEDA

Kalbėkit jūs patys — man dreba širdis!

LECHAS

Girdėjom, kad puikiai jūs mėtote kirvį.
Jei jūsų kuris atsistojęs už šimto net žingsnių,
Taip sviesit į tikrąjį tėvą kirviu,
Jog jam, pakartam, jūs nukirsit
Tik plaukus žiluosius, tai tėvą
Ir sūnų, kuris tai atliks,
Tuojau mes paleisim.

LILLA VENEDA

Abu jie nenori! Abu jie nenori!
O tai — tik viena išeitis!
Pakartasai tėvas jau merdi!
Nevalgęs, negėręs — jis greitai numirs!
Jis jūsų nemato — jam akys išplėstos...
Jei kirvis sutriuškins jam žiląją galvą,
Jisai nežinos, kad sūnus tai padarė...
Jis mirdamas savo mirties nematys...
Jei teks jam numirti, jis savo sūnaus
Už baisiąją mirtį nekaltins...
Polelium... imk kirvį!... Tėvelis nemato.
Še kirvis! Drąsiau tik...

POLELIUM

Duok.

LILLA VENEDA

Ziūrėk, nesužeisk!...

POLELIUM

Ir ką man daryti?

LECHAS

Šunie! — Į mane jisai taiko!

POLELIUM

- Tai aš turiu taikyt į savąjį tėvą?

LECHAS

Supūsi sukaustytas, jai neklausysi

(Polelium meta kirvį žemėn.)

LELIUM

Tu veltui, brolau, čia tampaisi sukaustytas.

Juk esam nelaisvėj, Polelium.

Dar tu pagalvok — juk sváidai gerai tu!

Jei tau nekliūdytų širdis, tu pataikytum.

Nors valandai širdį užnuodyk, manydamas,

Kad tau ne į tėvą reikia pataikyti,

O priešams į širdį, kurie savo sieloj

Jaus gėdą del savo laimėjimo...

Polelium, pakelk tu tą baisųjį kirvį!

Kairiąja ranka į mane tu prikaustytas,

Tu dešinę ranką laikai man —

Tat visas esi man dešinioji ranka.

Kol kirvį tu sviesi, aš vienas kentėsiu.

Ar galim gi mes, nugalėti,

Tvirti amžinai pasilikti

Ir šiems kruviniesiems žmonėms neparodyt,

Prie ko kartais gali nelaisvės skausmai mus

[priversti?

Polelium! Atkeršyk! — Aš mirštu nelaisvėj...

Aš saulės ištroškau, o tu — didžio keršto!

Polelium, drąsiau!

POLELIUM

Piktieji dievai!

Vienoj pusėj brolis man merdi —

Ten tėvas sunykęs. — Čia kirvį man duoda —
Ir ką man daryti?

LILLA VENEDA

O mano Polelium! Broleli!

Visus mus išgelbėsi.

POLELIUM

Duok kirvį! O Dieve!

Visi nusigręskit, kad aš nematyčiau,
Kaip jūsų išblyškę veidai nusigando! —

Tat aš privalau nukapati jam plaukus?

Šiuos tėvo pražilusius plaukus? —

Tik jūs nežiūrėkit! Man gailiosios ašaros

Akis mano temdo. O Dieve, baisu man!

Ar esat tikri jūs, kad tėvas

Manęs nebemato? Ar esat tikri jūs?

LILLA VENEDA

Jam akys išplėstos!

POLELIUM

Jei žmonės jam būtų akių neišplėšę,

Jis vargšas, apaktų nuo kirvio blikėsėjimo.

Užteko tik tai sugalvoti —

Ir senis patsai sau akis būtų plėšęs,

Kad žmogžudžio vaiko daugiau nematyty.

O Dieve, ką leidi tu žmogui,

Netekusiam savo tėvynės? Žiūrėkit!

Kad savo aš brolių išgelbėčiau,

Turiu dabar būti aš tėvo kankintojas!

Tikroji sesuo manęs prašo

Kad mesčiau aš kirvį į tikrąjį tėvą!

Net žmonės iš gailėsčio tyčiojas.

O Viešpatie, kerštas arba — mirtis!

GVINONA

Na ką gi! Nedrįsti!

POLELIUM

Bejausmel!

Aš savo drąsos tik bijausi!

Tat veskit, iš kur turiu kirvį aš mesti!
Tas kirvio sviedimas, Veneda,
Dažnai jums sapnuosis...

(Sukaustytus brolius — veda į vietą, iš kurios turi kirvį
sviesti — uždanga nusileidžia.)

DVYLIKOS ARFININKŲ CHORAS

O vargas! O vargas!
Kur rūtūs perkūnai! Kur Dievas teisingas!
Ten kirvį į tėvą sūnus tuoj paleis...
Kraujais net pasruvo dangus debesingas,
Suterško perkūnai žaibuotais keliais,
Ugninės vilyčios tik — bliksi ir bliksi...
Kas bus, jeigu kirvis galvoj suvaitos,
Kuris dar drebėdamas rankose tviksi?
Iš skausmo, sūnau, tau širdis plakt nustos!
O dukterie! Tavo gimdytojo kraujas
Tau širdį užnuodys! O vargšai bedaliai!
Su ašaroms maišosi jūsų čia kraujas.
Jums kruvinas širdis terioja ereliai
Ir jūsų plaukais jie sau lizdą kedena...
O skausmo vergijos bedaliai!
O kerštas ir kerštas, kol širdys dar plaka —
Vis kerštas ir kerštas!..

Trečiasis veiksmas.

1.

Salė Lecho pily.

Lechas ir Sigonas.

LECHAS

Dabar pažinai tu, Sigonai, Venedus?
Matei, kaip jie mėto kirvius iš akies?
Ausyse man skamba jo kirvio zvimbimas.
Širdis net iš išgąščio man suvaitojo,
Kai aš pamačiau jau ties Dervido galva
Baisios geležies sutviksėjusią liepsną;
Ir aš pamaniau jau, kad su kirvio vaitojimu
Drauge išgirsiu aš ir senio vaitojimą,
Bet ne: jis atstatė rankas ir nuo medžio,
Kaip šmėkla, nuėjo, palikęs tik plaukus.
Akyse jo kruvinos ašaros degė,
O veide žerėjo jam dieviškas džiaugsmas...
Venedo toks žygis už mūsų senelių
Kapus patvaresnis. — Žinai ką, Sigonai?
Tu man atsistok po medžiu ten lapuotu:
Ant tavo plaukų aš čionai išbandysiu
Ir kardo aštrumą ir savo akis!

SIGONAS

Bet, Lechai! Aš plikas!

LECHAS

Ach, tiesa, tu plikas. — Bet aš privalau
Toms meškoms išplėsti įgytą sau garbę.
Aš visą šią naktį užmigti negalėjau,
O ankstų rytą, vos spėjau užsnūsti,
Tuoj Salmono šmėkla akyse iškilo

Ir ėmė beširdžiai iš mūsų ji juoktis.

(Girdėti karžygio ragų balsas.)

O ten kas? Girdi tu? Tai Salmono ragas!

Tai jis trimituoja sustojęs prie vartų.

O tu man sakei, kad Venedai jį užmušė?

SIGONAS

Prisiekiu tau Dievu: mačiau jo lavoną.

LECHAS

Žiūrėk, juk ten Sálmonas stovi, ties vartais?

SIGONAS

Šis karžygis tartum liesesnis už Salmoną.

LECHAS

Blogai jau matai — šarvų nepažįsti?

SIGONAS

Tai Sálmonas! Sálmonas! Einam pas jį!

(Išeina.)

2.

G VINONA (jeina)

O Dieve! O Dieve. Tai Sálmono ragas!

Kada aš baisias čia tortūras galvojau

Atkeršyti jo užmušimą — jis gyvas!

Juk greitai krūtinėj širdis apsipranta,

Kad kažin kaip geltų tave tikrenybė,

Bet tu jau iš savo baisiausios kančios

Į buvusį džiaugsmą sugrįšt nebenori,

Kur reiktų naujai tau lavonus pažinti.

O taip gi — po mirusių likus tuštybė

Turėtų palikt amžinai jau tuštybe,

Kad atmainos mūsų vilties nesklaistytu,

Kuri, tartum voras, toj vietoj, kur siautė

Baisus mums likimas, tuoj tinklą užaudžia,

Kad mes neregėtumėm sieloj tuštybės.

Už jį aš čia kersiju, jis gi — sveikutis!

Čia visa pradėta. Vadinas, vėl jau

Į mano netyriąją širdį sugrįšta
Liepsningas žaltys. Jis sugrįšta į seną,
Atšalusią vietą. Ir vėl reikia imtis
Pradžios ir nebūti tikrai susilaukt pabaigos.
(Lechas, Sliaz, ant karžygių rankų įneštas, ir Sigonas)

SIGONAS

Šit Salmonas grįžo! Valio, mūsų Salmonas!

LECHAS

Gvinona!

Kodel tu nesveikini? Neškit čia taures!..
Kas šiandien negers man, aš tam atsilyginsiu.
Sakyk, mūsų vaike, kaip gyvas likaisi?

SLIAZ

Tuoj pasakysiu. Tik jūs pastatykit
Mane čia ant kojų, tikrų mano kojų!
Tikriausias aš Sálmonas. Kam abejoti!
Užburtas aš Sálmonas ir daug net geresnis
Neg Sálmonas tikras ir neužburtas —
Aš Sálmono siela kitame tik kūne.

LECHAS

Tu šalną pakelk, kad išvysčiau aš veidą!

SLIAZ

A, ba! Mano šalmas taip pat juk užburtas.
Kai jį užsidėjau, taip jame ir sėdziu.
Prakeiktas narvelis!

LECHAS

Ir ką tu kalbi čia?

SLIAZ

Tegu aš pražūnu,
Jei jums čia meluoju. Ne aš jame vaikščioju,
Bet jis su manim po pasaulį sau bastosi.
Ir jis mano galvą laikys vis uždaręs,
Kol ją paliuosuos jis nors kartą pavalgyt,
Nes pats jisai valgyt burnos nepažioja.

Šis šalmas, tai velnio baisi mašina,
Kad žmogų sunkiuoju badu užmarintų.

GVINONA

O kažygiai!
Jūs galvą nukirskit šiam žmogui, nes jis —
Ne Sálmonas!

SLIAZ

Prisiekiu: as Sálmonas, mano gadotiní...

GVINONA

Ne! Sálmonas žuvo kautynių lauke.

SLIAZ

Mane vakar irgi kaip reikiant nužudė.
Kam traukiat kardus jūs, godotini ponai?
Jei jūs čia dabar nužudysit mane,
Tai aš jau esu pasiryžęs visai negyvent.
Nes vieną tik kartą numirt įdomu.
Man vieną jau kartą numirus pavyko
Dar vaikščiôt, bet kaip bus toliau—nežinau.

LECHAS

Tat kas gi esi? Gal dvasia?

SLIAZ

Paslėpkit kardus, ir aš jums pasakysiu.

LECHAS

Sakyk—jei ne Sálmonas, kaip matant nudėsiu!

SLIAZ

Aš — Sálmonas!

LECHAS

Turi ir kalbėti kaip Sálmonas!

SLIAZ

Čia visa ir glūdi:
Kalbėt užburtam taip, kaip Sálmonas?

LECHAS

Ir kas gi tave taip užbūrė?

SLIAZ

Kas? —

Aš vakar negyvas gulėjau lauke.
Ateina ten kažkokia ragana degint
Lavonų ir ima mane jį už kojų, —
Bet aš tai — nė krust, nes negyvas buvau, —
Ta ragana milžinas ima mane sau už kojų
Ir nori įmesti mane ji į ugnį
Todel, kad negyvas guliu aš ant pievos.
Bet aš imu rėkt — ir mane ji paleidžia.
Savaime aišku, kad aš tuoj atsistojau,
O ragana — pykti, kodel aš nenu niriaiu.
Paskiau ji užbūrus išdraskė akis man
Ir davė kitas man akis atminimui.
Jos pilkos, tur būt, ji išdraskė jas katei.
Aš jomis patamsį tuojau pamačiau,
Kad ragana davė man kitą jau nosį —
Matyt, kad ji, gandrui nulaužusi snapą,
Tarp mano akių jį gražiai įsodino.
Be abejo, savo aš nosį pamatęs,
Tuoju susigėdinau ir šalną užleidau.
Paskiau jau aš šalną norėjau pakelti,
Bet šalmas visai nenorėjo. Tat mano
Jūs, gerbiami karžygiai, jei įsitikint
Norėtumėt, ką iš manęs ten padarė
Ta ragana, gal malonėsit nuimti
Man šalną!

GVINONA

(atidarydama Sliaziaus šalną)

O Dieve!

SLIAZ

Na ką? Ar gražiai aš išrodau? Sakykit!

GVINONA

Sulysusi šmėkla!

SLIAZ

Tiesa, visai numarino,
Kad net anatomijos ponas išmoko...

GVINONA

Koks ponas? Sakyk, apie ką tu kalbi čia?

SLIAZ

Nagi apie dangišką poną.

GVINONA

Bet ar neužbūrė
Toj ragana tavo narsiosios širdies?

SLIAZ

Širdies? — tai jau visiškai būtų be reikalo —
Ir širdį užburt! Juk visai jau užtenka,
Kad nosį užbūrė.

GVINONA

Buvai tu gražiausis
Iš karžygių mano, o šiandien — bjauriausias.

SLIAZ

Tik duokit gerai man ir sočiai jūs valgyt —
Ir aš nutuksiu ir nebūsiu bjaurus.

LECHAS

Kad Dievas gražintų tau tavo paveikslą!
(Išskyrus Gvinoną visi išeina.)

GVINONA

Tai Salmono rūbais kažkoks apgavikas.
Kokie lengvatikiai čia karžygiai, Dieve!
Tikriausiu melu jie čia duodas apgauti.
Pamatę jie siūlų galelių, nenori
Ištraukt kamuolėlio — vieni tinginiaudami,
Kiti gal norėdami pelno turėti
Bei žaislą surasti — ir taip apgauti sau,
Ir gal dar del savo gerumo, jie leidžia
Žydėt neteisybei ir gėdysi tujų,

Kur patys savęs privalėtų jau gėdytis. —
O kvailos ir tuščios jums, karžygiai, galvos,
Norėčiau įliet aš jums savo tvirtumo!
Nes reikia tik audrai sukilti — ir jūsų nebėra.
Aš savo jums mintį įkvėpsiu, kaip iešmą,
Į priešų krūtinę tiesiog atstatytą.
Aš jums čia parodysiu, — ką reiškia mūsų valia,
Kaip moterys kurčios svetimųjų vaitojimams,
Koks mūsų griežtumas ir koks pastovumas,
Kai turi įvykt mums pradėtas jau darbas.
Jei tuo negalėčiau aš jūsų uždegti, tat — vargas!

3.

Laukas ties mišku.

Lilla Veneda, Lelium ir Palelium (sukaustyti).

LILLA VENEDA

Jūs esat laisvi jau. — Lai Roza Veneda
Sutrauko jums jūsų baisiuosius grandinius,
O aš sau einu vėl pas tėvą belaisvį
Ir jį už trijų jums dienų aš čionai parvesiu. —
Aš, Lelium, buvau sužadėtinė tavo,
O šiandien esu aš mirties sužadėtinė —
Ir gal niekad os aš čionai nesugrįšiu
Ir gal amžinai mes nūdien čia skiriamės...
Žiūrėk, tik atmink! Niekados neužmiršk!
Tave aš mylėjau, kaip myli sesuo,
Tave aš mylėjau, kaip mylima myli,
O šiandien aš myliu, kaip toj, kuri ruošiasi mirti.
Ar atmeni laiką, kai buvom maži dar
Ir prie tėvo sau arfos gražiai atsiklaupę
Pro aukso stygas pabučiavimus siuntėm, —
Ir jos, palytėtos, visados mums vaitojo —
Vaitodamos stebino mūsų jos širdis?
Tai mūsų likimą jos verkdamos būrė!
Sakyk, ką manai apie arfos vaitojimą?

LELIUM

Jei tu savo mirtį ankstybą jauti,

Leisk pabučiuoti prieš mirštant save.

LILLA VENEDA

Oi ne! nes tėvelio dar arfa nelaisvėj
Ir aš dar nesu su tavim susituokus
Ir degančiu lūpų tau duot negaliu.

LELIUM

Tat savo tu plaukus, kaip auksą, paleidus
Už jų, kaip už stygų skaisti pasislėpk —
Ir aš per gražias tavo garbenas, miela,
Tau lūpas raudonas lengvai pabučiuosiu.

LILLA VENEDA

Oi ne! Aš, kaip tyras balandis, mesiuos jums
Ant kaklo... O mieli jūs, mano broleliai!
Man šiame pasauly — taip bloga, taip liūdna...
Bet kam gi aš skundžiuosi... — Likite sveiki!
Jei čia dar koks aidas manęs pasiklaustų,
Sakykite: Mirė.

(Nueina.)

LELIUM

Brolau, ar girdėjai? Ji turinti mirti...

POLELIUM

Many visas pragaras kyla.
Ne taip aš kentėjau, kai baisųjį kirvį
Aš rankoj sukiau ten, kad mesčiau į tėvą,
Kaip čia va girdėdamas judu burkuojant,
O vargšai nedaliai. Nereikia liūdėti:
Visi mes pavirsime žemėmis.

LELIUM

Palelium!
Man mirus liksi tu gyventi.

POLELIUM

Tau mirus?

LELIUM

Juk kartą tau Roza Veneda išbūrė:

«Kai Lelium numirs, tai Polelium paliks dar
|gyventi».

POLELIUM

Aš burtus meluot priversiu — aš nenoriu
Nelaisvėj gyvent su savųjų kapais!
Prisiekiu tavimi, o Saule, jei tu pamatytum
Mane čia ant brolio supiltojo kapo,
Tai taip tu, skaistus mūsų dieve, akims sužėrėk,
Kad net tu uždegtum man plaukus
Ant mano galvos, kur iškęsti galėjo tai visa!
Ir veltui likimas man buria, kad busiu čionai
|paskutinis.

Gal liks čia gyvent tik silpna moteris
Bei dar silpnesnė būtybė neg ji —
Koks monstrum, kuriam Dievas nedavė valios
Iš skausmo pačiam užžengti ant laužo.
Juk saulės iš gėdos rausvai suliepsnotų,
Kad nēr joms kam šviesti iškyrus bjaurybių
Ir tų, kur numirti nedrįso kaip žmonės.
Eikime burtų paklausti, kaip turime mirtį.
(Išeina.)

4.

Salė Lecho pily.

Gvinona, Karžygis ir Grivas.

G VINONA

Taip būti ilgiau jau negali, negali!
Jau reikia užbaigti su tuo mums seniū...
Atveskit čia senąjį Dervidą, žmonės,
Ir arfą paėmę iš kambario čionai man atneškite!
Prisiekiu, kad toj mergina, tur būt, proto
Neteko. O gal ji tik tycia apsimetė...
O jos nekaltybėj tiek daug spalvotumo,
Kiek turi balandis ant kaklo... Klausyk! —
Didžiuojasi elgeta... galvą ji kelia...
Šit mano karalius!

(Dervidas, karžygių atvestas, stojasi prieš karalienę... ties
juo stato arfą.)

Statykit jį šičia!
Arčiau jį prie arfos statykit! Žmogau!
Matai, kad tvirta aš, kaip plienas — klausyk!
Tau zvimbė ties galva sūnaus tavo kirvis,
Bet jis — ir tavęs ir sūnaus pagailėjo
Ir tau tik plaukų jis kokštele nukirto,
O galvą juk neliestą man jis paliko!...
Aišku, kad be burtų čionai neapsiėjo:
Matyt — su sūnų akimis jūsų kirviai.
O arfos — užburtos dukrų širdimis.
Šiąnakt prie manęs pastatyta ši arfa
Vaitodama kėlė mane vis iš miego,
Nors jos neužgavo — nei vėjai naktiniai,
Nei savo lengvučiais sparneliais drugiai.
Norėčiau išmokti aš burti! Pasakyk tu
Man, seni, kaip buriat jūs daiktus negyvus —
Ir mano vyriausis sūnus tavo dukrą
Už žmoną paims sau. Ji bus karalienė,
O tu gi — karališkas uošvis. Gerai?

DERVIDAS

O, arfa vaitoja! — Tikrai ji vaitojo?
Sakai, kad vaitodama kėlė iš miego?

GVINONA

Ir kas gi?

DERVIDAS

Kas arfą vaitojant girdėjo,
Tasai už trijų jau dienų pasimirs.

GVINONA

Pasiutusias seni, mirtim grasini man?

DERVIDAS

Tu, tu už trijų jau dienų numirsi...

GVINONA

Ha!

DERVIDAS

Vaitojo.

GVINONA

Tu elgeta!

DERVIDAS

Karstas!...

GVINONA

Žmogau nelaimingasai!

DERVIDAS

Tu numirsi!

GVINONA

O tu — mano vergas!

DERVIDAS

Trijų tu dienų karalienė!

GVINONA

O tu — jau numiręs!

DERVIDAS

Belodama tu užkimai, kaip šuo!

GVINONA

Aš seiliu turiu, kiek tik nori...

(Spjauna ant senio.)

DERVIDAS

O mano gerieji dievai! Sugrąžinkit
Akis man, kad verkti galėčiau...

GVINONA

A, dainiau! Paraudo tau skruostai...

DERVIDAS

Krauju tu man veidą apspjaudei...

GVINONA

Žiūrėkite, karžygiai!

Jis buvo karalius!

DERVIDAS

Žiūrėkite, karžygiai!

Va šita gyvatė anksčiau moteris buvo!

GVINONA

Šis senis kadaisia naudojosi garbe.

DERVIDAS

Ši moteris kitados savo tėvą turėjo.

GVINONA

Prašyk mano tėvo vardu, tai atleisiu.

DERVIDAS

Aš tėvo vardu čia prakeikiu tave,
Piktiesiems dievams atiduodu ..

GVINONA

Del to, kad tave aš užmuščiau?

DERVIDAS

Del to, kad mane kankini.

GVINONA

Aha! Tu jauti!

DERVIDAS

Aha! Tu džiaugiesi?

GVINONA

Užteks jau man džiaugtis. — Dabar užmušiu!

DERVIDAS

Įkasi — ir aš numirsiu nuo nuodų!

GVINONA

Bijaisi tu mano dantų?

DERVIDAS

Ligos aš bijau, ne dantų!

GVINONA

O karžygiai, pasigailėkite šito jūs senio...
Jisai nelaimingas... pasiutęs žmogus...
Na, klaupkis ant žemės!

DERVIDAS

O tu savo juoda
Man širdį po kelių padėk!

GVINONA

Igriso man bartis, — suduok jam į veidą!

DERVIDAS

Palauk, mano veidas apspjautas:
Tu savo rankas sutėrši.

GVINONA

O čia kas? Tai aš šį karalių turėsiu jau mušti?
Še tau!

(Suduoda jam.)

DERVIDAS

Beširde, lai nubaudžia Dievas tave.
O! Mano širdis! O!

(Alpsta.)

GVINONA

Išnešę lavoną žalčiams jį numeskit!

(Karžygiai išneša lavoną.)

Tu, Grifai, turi prižiūrėti,
Kad senį įmestu, į bokštą, kur knibžda žalčiai.

(Grifas išeina.)

Čia karžygiai tartum kvaili ir bejausmiai,
Žiūrėjo, kaip augo širdy man piktumas.
Ir man čia bešelstant iš pykčio, visi jie
Stovėjo, kaip sodžiaus vaikinai, ir savo
Juokavimais pjudė mane jie ant senio.
Jei būtų nors vienas piktai susikeikęs
Ant senio ir mano širdies pasiutimui
Atėjęs pagalbon, aš būčiau atlyžus.

Bet ne, jie tylėjo — ir aš, kaip pasiutus,
Pilna neapykantos ir neapkenčiama,
Užmiršus karūną iš pykčio čia šėlau...

(Ieina Lilla Veneda.)

LILLA VENEDA

O ponია! kur neša jie mano tėvelį?

GVINONA

Mirti.

LILLA VENEDA

Sakyk man, kokią tu jam nuteisei mirtį?

GVINONA

Liepiu jį įmesti į bokštą žalčiams.

LILLA VENEDA

Žalčiams?

GVINONA

Aš pažvelgiau vakar į bokštą už mūrų,
Kur stovi sau vienas visai jau apgriuvęs...
Žiūriu — o ten vingiais baisiausiais gyvatės
Tik tviksi ir seilėmis prunkšdamos šliaužo po
[sienas,

O bokšto bedugnėj — žalčių karalija:

Tik akys jų bliksi ir uodegos raitosi..

Girdėti cypimas, baisesis švilpesys

Lyg verdančiam puode. — Į tą aš tamsybę,

Kur knibžda gyvatės, kur raitos žalčiai,

Į tą baisenybių aš bokštą

Liepiu tavo tėvą įmesti.

LILLA VENEDA

O Dieve!

Žalčiams išbadėjusiems įmetė tėvą!

Pražus mano tėvas žalčių karalijoje!

O! Lieka tik mirti!

GVINONA

Na ką, balandėle?

Nebėra jau jokios pagalbos!
Nei brolio jau kirvis, nei tavo verkimas
Išgelbėti tėvo iš ten negalės,
Nes jį ten suplėšė žalčiai ir gyvatės.

LILLA VENEDA

Jį arfa išgelbės!

(Pagriebusi arfą išbėga.)

GVINONA

Hm! Arfa! Keliuk sau su Dievu, kvailute!
Matysime, ką tu prieš moterį ir prieš žalčius
Galėsi nuveikt savo arfa?

(Išeina.)

5.

Lechas ir Sigonas (įeina.)

LECHAS

Sigonai, tas vyras ne Sálmonas...
Puotaujant jam tėškė į kaktą lėkšte:
Jis, begantį kraują iš veido pamatęs,
Suriko, kad duotų rūgštis jam. Jei būtų
Jis Salmonas, būtų surikęs: «Kur kardas?»
Aš pavedžiau saugot pilies jam vartus.
Kitus mes šarvus užsidėję drauge jį užpulsim:
Jei jis nesigins taip, kaip Salmonas gynės,
O vien tik maldaus dovanot jam gyvybę,
Aš liepsiu, kaip šunį, pakart jį ir kailį išperti.

(Įeina pasiuntinys.)

PASIUNTINYS

O Lechai, negeros naujienos!
Venedai vėl griebiasi ginklų...
Ir tavo Lechónas, vyriausis sūnus,
Kuris ten už Goplo stovėjo su šimtu kareivių,
Nelaisvėn pakliuvo...

LECHAS

Gvinozai nei žodžio!

Lechónas brangiausias jos vaikas.
Kardus liepk galąsti ir skydus taisyti,
Kuriuos paskutinėj kovoj taip subadė. —
Vadinas, Sigonai, kova jau pradėta. —
O mano sūnau! — Bet tie šunes pasiutę
Nedrįs juk beginklio belaisvio užmušti?
Sigonai, žiūrėk, nesakyk tik Gvinonai —
Aš sūnų bematant iš jų atmušiu!

PASIUNTINYS

Pasklido baisiausi gandai apie kovą,
Kuri mus ištikis su Venedais.
Visus tuos gandus čia pasėjo jauna ir
Graži mergina, kur ant plikėjo kalno
Gyvena urve, tartum upės ji kregždė.

LECHAS

Ir kas ten per burtai? Sakyk, netylėk!

PASIUNTINYS

Girdėjau aš kalbant — jų vadas turėsiąs
Dvi galvas, dvi širdis ir keturias, kaip liepsną,
[akis,
Bet vieną tik iešmą ir vieną tik skydą.

PASIUNTINYS

Ir sako, kad mušiu įvykus žaibai ims švytuoti.

LECHAS

Puiku, nes geriau bus matyti!

PASIUNTINYS

Toj burtininkė sako, kad ji po kovos,
Žmonių pelenais užkasta, pagimdys jiems
Už metų baisiausiojo keršto galiūną.

LECHAS

Tie burtai manęs nepalies niekados?
Kol tų pelenų čionai kalnas išaugs,
Aš būsiu grabe, o sūnus bus ant osto.
Juk visos tos kalbos vaikams tik bauginti —

Ir, rodos, su dviem net galvom ir jų keršto galiūnas.
Gana! Jau sutemo! Užteks plepalų!
Mes kausimės—šit kas geriausia. Dabar gi
Keliaukime Sálmono sielos bandyti.

(Išeina.)

6.

Kiemas Lecho pily.

SLIAZ

(sargyboj prie vartų, naktis)

Manau salmonavimą reikia jau baigti,
Nes tas salmonavimas man pavojingas:
Jis daug iš manęs reikalauja, sakysim—
Drąsos Jeigu būčiau žinojęs, kad ginklai
Tiek ant manęs čia suvers sunkenybių,
Aš būčiau nelietęs nei ginklų, nei taip jau
Daiktų karžygystei skirtų. — Jėzau Marija!
Juk ten mano ponas!.. Jis eina į pilį...
Ir jie sužinos tuoj... O smegenys mano...
(Girdėti beldimasis į vartus. Sliaz atidaro vartus ir, pama-
tęs šv. Gvalbertą, ginklu jį sulaiko.)

Sakyk, kas esi?

ŠVENTAS GVALBERTAS

Aš atnešu taiką ir šventą ramybę.

SLIAZ

Neleisiu, nes mes čia iš karo gyvenam.

ŠVENTAS GVALBERTAS

Einu aš pas Lechą, drąsus karžygi...
Tegu tave Spiritus Sanctus... — Pagoni!
Sakau tau, kad leisk, nes nukris tau galva —
Tu priešinies Dievo stebuklui!
Man šiandien ant ežero, tartum balandis,
Balta, su vaivorykštės oro spalvoms
Ir erdvių žvaigždėms pasipuošus
Dangaus karalienė iškilo akyse
Ir, kritęs ant kelių,

Aš balsą girdėjau:
«Skubėk tu, nes senas ten Dervidas merdi
Ir senio dukrelė, gražus balandėlis,
Skausmuose paskendusi miršta!»
Ir man tai pasakęs, vaivorykštės juosta
Apsisiautė šventas paveikslas,
Ir jį pasiėmę šimtai angelų nuliūliavo
Šviesiais, spinduliuotais padangių keliais
Drauge su vaivorykste ir su žvaigždėms.

SLIAZ

Kodel neprikrovei tu žvaigždžių kišenėn?
Dabar sau turėtum tu kuo užmokėti.

ŠVENTAS GVALBERTAS

Sakai užmokėti? Šventieji nemoka.

SLIAZ

Kodel?

ŠVENTAS GVALBERTAS

Nes tam, kas su Dievu gyvena,
Jis visa jam duoda.

Sakau, nelaikyk tu manęs čia prie vartų!
Tu savo ožiavimais tarną man primeni...

SLIAZ

O kas jis per vienas?

ŠVENTAS GVALBERTAS

Baisus palaidūnas?

SLIAZ

O kur jis dabar begyvuoja?

ŠVENTAS GVALBERTAS

Jį velnias į pragarą nunešė.

SLIAZ

Į pragarą?

ŠVENTAS GVALBERTAS

Į pragarą!

SLIAZ

Hm... tai man naujiena!

ŠVENTAS GVALBERTAS

Turėjau aš tarną išdykusį.

Jis, visa vagčia man pagrobęs,
Sudegino man milžininę makaulę,
Kurioj aš sau cėlę buvau įsitaisęs —
Ir toj jau makaulėj, kurioj kitados
Gyveno Valhalai dievai,
Spindėjo žvaigždėtoj karūnoj
Mergelės skaistybė
Ir liejos malda iš krūtinės...

SLIAZ

Visai juo negalima buvo tikėti.

ŠVENTAS GVALBERTAS

Tai biasas!

Dabar aš manau, kad patsai net Licipierius
Pasiteikė man patarnaut ir apgavo.
Bet vis delto—velnias dangaus nejveiks
Ir pragaro vyliai sau viršaus negaus.—
Jis odą turėjo žmogaus, ir plakant jį...
Bet, rodos, ne velnio jo būta:
Jis buvo perkvailas, kad būtų jis velniu.

SLIAZ (į šalį)

Norėčiau, kad jis pasiliktų prie savo
Senosios opinijos apie mane. —
Atėjo gera man mintis:
Iš jo padarysiu aš Sálmoną!

(Balsu.)

Eik čia, mano šventas seneli!

ŠVENTAS GVALBERTAS

Ačiū Dievui!

Pagonis jau ima žiūrėti į šviesą.

Mane jis šventu pavadino — netoli nuo krikšto!

SLIAZ (į šalį)

Aš iš tikrųjų tave čia apkrikštysiu, seni!
Kitaip sakant — apsalmonuosiu!

(Balsu.)

Šventasai tevai!

Dabar juk naktis. Lechas jau miega.

ŠVENTAS GVALBERTAS

Parodyk tik kelią, aš Lechą prižadinsiu.

SLIAZ

Tiktai pagalvok—jis kaip liūtas:
Supykęs jis gali tave sudraskyti.

ŠVENTAS GVALBERTAS

Tat aš apturėčiau kančių sau vainiką.

SLIAZ

Seneli, tu savo makaulėj turi
Baziliaus akis — tu užbūrei mane:
Esu pasiruošęs palikti vartus
Ir eiti pas Lechą, kad tau patarnaučiau,
Nors gręsia už tai man galvos netekimas.

ŠVENTAS GVALBERTAS

Gerai, mano mielas—dangus tau atlygins!

SLIAZ

Danguj atiduos man atgal mano galvą?
Aš kito atlyginimo ir nenoriu,
Nes mano galva man meili ir brangi.
Jei prižadi, seni, kad galvą pametęs,
Aš vėl ją rasiu—tai tuojau aš prižadinsiu Lechą.

ŠVENTAS GVALBERTAS

Tu nujauti šventąjį raštą.
Kas čia—sako Kristus—neteks savo sielos,
Neteks dėl manęs jos, tas vėl ją suras».

SLIAZ

Bet jis apie galvą ničnieko nesako.

ŠVENTAS GVALBERTAS

Kur reikalas sieloj, galva ten—tuštybė.

SLIAZ

Jei Kristus visai apie galvą nesako,
Manęs tai visai neapsaugo.
Geriau man galva negu siela.

ŠVENTAS GVALBERTAS

Tave aš įtikinsiu, vargše,
Kad žemiška laimė...

SLIAZ

Tu nori mane čia įtikint,
O ten tavo Dervidas miršta.
Še mano šarvai! Tu juos užsidėjęs
Prie vartų sargyboj ramiai pastovėk,
Tada nueisiu aš pas Lechą
Ir jį aš prižadinęs atgal čia sugrįšiu.

ŠVENTAS GVALBERTAS

O karžygi, duok man šarvus
Ir eik tu pažadinti Lechą!

SLIAZ

Stovėk sau čia, seni! Durtuvą va taip —
Prieš priešus atgrėžk! Taip! O šalimą ant plikės...

(Į šalį.)

Aš šalimą gerai uždariau jam.
Jei jis sugebės jį nuimti, gudrus bus.

(Balsu.)

Stovėk... Jei tavęs čia paklaustų: »Kas?»
Tuoj atsakyk jam, kad Sálmonas.

Aš — Sálmonas. Netrukus sugrįšiu.

(Vagčia išslenka už pilies vartų ir pabėga.)

ŠVENTAS GVALBERTAS

(šarvuotas, dideliais žingsniais vaikščioja)

Ir karžygiu luomo, o Dieve,
Nepeiktini žmonės, nors ir pagonys.

Šit aš geležimis šarvuotas.
Švenčiausi Mergele, pažvelk tu į savąjį tarną:
Atrodau lyg tavo aš karžygis būčiau,
Lyg naujas aš milžinas, lyg Gedeonas.
Trimitu man griauti tik mūrus
Ir baust nusidėjėlius ir karalius...
Kokie gi ten žmonės ginklais apsikarstę
Ir su žiburiais?

(Lechas ir Sigonas su žiburiais.)

LECHAS

Čia Salmonas buvo sargyboj.

ŠVENTAS GVALBERTAS

Aš Salmonas.

LECHAS

Sigonai, žiūrėk į šį žmogų!

Jis vėl nebe tas.

Tai kažkoksai didelis burtininkas.

Sakai, kad tu Salmonas? Jei pasirodys

Tikrai, kad tu Salmonas, mes tau nukirsime
[galvą.

ŠVENTAS GVALBERTAS

O Dieve! Aš — Salmonas!

LECHAS

Sigonai, žiūrėk — iš po šalmo jam kyšo,

Kaip sniegas, pražilę plaukai.

Jo kojos trumputės, apsiavęs jis vyžoms.

Tai kažkoksai didelis velnias. —

Klausyk, didis burtininke, jeigu tu

Tikrai esi Salmonas, paverstas velniu

Po savo mirties, tai aš taip sukaposiu

Tau kūną, kad tavo net vėlei neliks kuo

Ugny prisidengti. Dabar gi — laikykis!

(Puola kardų.)

ŠVENTAS GVALBERTAS

Palauk! Aš ne Salmonas!

LECHAS

Tai kas tu esi?

ŠVENTAS GVALBERTAS

Aš šventas Gvalbertas! Aš šventas Gvalbertas!

Mane visados taip vadina.

O mano gerieji, padėkit man šalną

Nuimti. Aš pats to narvelio nuimti nemoku...

LECHAS

Visai, kaip anas jis... Tas pats pasiteisinimas!

Nedaliau! Tu vėl jau kitame paveiksle!

Esi apsimetėlis... juodi plaukai tau pabalo.

Aš tik ką tave čia taip liesą mačiau,

Dabar tavo pilvas išputęs —

Gal jame turi tu žarijų?

Nenoriu aš burtų žaislu pasilikti...

Ei, karžygiai!

(Supliauška delnais, įeina keletas karžygių.)

Griebkit šį velnią!

Sigonai, lai jį ten žalčiams atiduoda į bokštą!

ŠVENTAS GVALBERTAS

Svenčiausia Marija, apgink savo tarną.

(Karžygiai išneša šv. Gvalbertą, kuris rėkia ir nepasiduoda.—
Sigonas paskui juos išeina. — Išgirdusi senio rėksmą, įbėga
Gvinona.)

GVINONA

Kodel čia tiek svieto ir kas čia per klyksmas?

LECHAS

Liepiau aš žalčiams atiduoti tą burtininką.

Tas Salmonas, žmona, baisus nelabasis.

GVINONA

Žalčiai neišalkę — jie šiandien suėdė jau žmogų.

(Sugrįšta Sigonas.)

LECHAS

Sigonai, kodel taip išblyškęs sugrįšti?

SIGONAS

O ponai! Aš grįstu nuo bokšto, žalčių karalijos.

GVINONA

Ir tu ten regėjai suplėšytą žmogų,
Kurį apipuolę ten kramto žalčiai?
Ir tu ten girdėjai gyvačių švilpimą?
Matei ten merginą iš skausmo dejuojančią,
Kuri, pasilenkus į bokšto bedugnę,
Tarytum lakštingala,
Kai žalčio akysna ji žiūri,
Lengvu tik sparnelių plesdenimu
Širdies savo išgąstį rodė?

SIGONAS

Man teko išvysti tokių ten dalykų,
Kurie nesuprantami mūsų galvojimui.
Ties bokštu, baltoj mėnesienoj, mergaitė
Sau sėdi ir skambina arfa.
Aplinkui, į ratą sustoję, žalčiai
Į viršų vis stiepias ir stiepias,
Kaip marių sukilus banga.
Mergaitė, daina stebuklinga žalčius tuos
Užbūrus, ratan juos surinko ir laiko.
Bet buvo matyti, kad baltos jos rankos
Jau alpsta ant stygų — kad greitai daina pa-
[sibaigs
Drauge su mergaitės gyvybe žalčių jau nasruose.

GVINONA

Tat bokštas, kur buvo tas senas žmogus...?

SIGONAS

Tuščias.

Tik senas ten Dervidas miega pavargęs,
Žalčiai gi, dainos išvadinti iš bokšto,
Visi aliai vieno dainuojančios klauso.

GVINONA

Esu nugalėta!

Iškelkit iš bokšto tą senąjį Dervidą!

O! Kvaili žalčiai! O! Prakeiktos bjaurybės!
Jo dukteriai arfa atimkit ir lauk ją išginkit,
O Dervidą veskit į tamsųjį požemį!
Ko man nepadarė žalčiai, aš badu padarysiu!
Žiūrėsim — ar jį papenės jo dukte?

SIGONAS

O ką su tuo Salmonu liepsi daryti?

LECHAS

Ir jį uždaryti —

Į vieną kalėjimą su Dervidu ir — numarinti!

Abu šitie burtininkai

Užsipelnė sau mirtį!

(Išeina.)

DVYLIKOS ARFININKŲ CHORAS

O šventasai krašte, žmonių tu išganyme!

Kiek mintys apglobia, vis liejosi kraujas.

Praeity tegirdėt stebuklingoji arfa,

Kur širdį ir ašaras davė gyvatėms.

Klausykite jūs, kai čia liepsnos ims užti!

Jei arfos vaitojimas šičia atskristų —

Ar jūs, kaip žalčiai, jo klausysit sustoję?

Ar lauksite jūs čia, kaip marių banginė,

Kol baigsis daina ir sustings jums vėl kraujas

Ir vėl, kaip žalčiai, jūs sau šliaužiosit žemėj,

Kol jus jau įmes į šaltus kapinynus,

Kur kyla gėda iš šaltųjų, kaip jūsų, krutinių?

Jau laikas sukilt jums!

Jau laikas sukilt jums — žvangėti užnuodintais
[ginklais!

Ketvirtasis veiksmas.

1.

Salė Lecho pily.

Lechas, Gvinona, Grifas ir Lilla Veneda.

LILLA VENEDA (jeina)

Ateinu aš čia palaidais marškiniais.

Aš nenešu duonos, nei taip kokio valgio,

Bet leiskit mane jūs pas mano tėvelį,

Kurį jūs dvi dienas badu jau marinat.

Aš noriu prieš mirtį tik jį pamatyti.

Išgelbėt aš jo negalėjau, tai nors jam sudiev
[pasakysiu.

Todel aš ir papuošiau galvą lelijoms,

Toms mūsų vandens gėlėmis, kur merginoms

Numirusioms deda ant šaltojo veido.

O ponija, atlyžk tu iš savo žiaurumo!

Man, vargšei, pavyko žalčius sugriaudinti —

Ir taip prie manęs prisirišo tos baisios bjaurybės,

Kad net kamuoliais jos vingiavo paskui

Ir cypė liūdnei, kaip šuo bestaugiās šeimininko.

Ir kuo aš kalta, kad žalčiams geriau tiko

Klaudyti dainos negu liūdnojo verksmo?

Jei man sugriaudinti pavyko žalčius,

Kodel gi tavy padidėjo žiaurumas?

Ar tu nugalėjimo man čia pavydi,

Kuriuo aš išgelbėjau savąjį tėvą?

Ir jeigu jau taip, tai paimk jį sau tėvu,

Ir aš jį smerksiu čia baisia mirtimi,

O tu gi jį ginsi — ir tu nugalėsi,

Nes čia visados gauna viršų, kas gina. —

Bet ne, mano ponija! Juk aš nugalėta!

Tur būti, tėvelis iš bado jau mirė,
Ir aš tik norėčiau išvysti jo kūną
Ir jį pabučiuoti į šaltąją kaktą
Ir pasakyt jo atšalusiam kūnui,
Nors trūko jėgų man jį, vargšą, išgelbėt,
Bet aš, nelaimingą, karštai vis mylėjau.
Žiūrėkit — be juostos balti marškiniai.
Aš nenešu duonos, nei kito jam maisto.
O gal tu bijai, kad drauge su manim
Įskris ten kažkokia auksinė muselė
Ir senis tuojau ją suvalgys? — O poniai!
Juk Dievas apsaugo ir mažą muselę —
Ir ją jos duktė nuo mirties ten išgelbės.
Aš viena tik nieko daugiau neturiu
Ir niekam aš, vargšė, vai niekam nerūpiu.
Maldauju aš jūsų, paliepkit įleisti
Mane jūs pas mano išalkusį tėvą!

LECHAS

Gvinona, del Dievo!
Jos ašaros ašmenis kardui atgrūdins.

GVINONA

Ir tu jai tiki? Juk netikros jos ašaros! —
Ji du jau kartu man balsu čia rauduoja.
Tais trimis raudojimais savo išjuoks ji
Mane, jei išgelbės sau tėvą.

LECHAS

Ir ką gi tau kenkia žmonių pajuokimai?

GVINONA

O Lechai, žmonių pajuokimai, tai žeidžiantis
[ginklas.

Vai, daug jis daugiau nuo rūstųjų galvų
Karūnų numėtė neg tau gal atrodo.
Nes juokas baisus, kaip baisioji gyvatė.
Jis kanda ir kanda lig kraujo mums širdį,
Kol pajėgos žmogų apleidžia,
Ir jis sau pasako: «Esu nugalėtas!»

Mums juokas pražudo širdies išdidumą
Ir daro silpnus mus. Pažistu aš žmones,
Kur niekas iš jų pasijuokti nedrįsta.
Tie žmonės savim viešpatauja ant tų,
Kur bijo pasaulio piktaus pašiepimo.

LILLA VENEDA

Tai ko gi dabar tu bijai, karaliene?
Nejau atsirastų čionai ir tokių,
Kur juoktus iš tavo gerosios širdies?
Aš miegamam atvirą langą mačiau,
Kurį tu ir dieną ir naktį laikai neuždarius,
Nes ten sau kregždutė lizdelį sulipdė.
Vadinasi, tu gailestinga — juk niekas
Iš tavo gerumo čionai nesijuokia?
Tat — gailesčio jausmą tavy suradau!
Nejau dar didesnės nelaimės bereikia,
Kad tavo širdis suminkštėtų, o ponია?
Tat liepk man išplėst ašarotas akis,
Paskiau susimilk ant manęs tu aklos
Ir liepk mane leisti pas akląjį tėvą.

GVINONA

Liūdnas tas elgeta,
Kuris sau skatiką išprašo liūdnai bemaldaudamas.

LILLA VENEDA

Aš lišiu ir lišiu, kol leisi pas tėvą.

GVINONA

Ei, Grifai, paliepk ją įleist į kalėjimą,
Kur sėdi jos tėvas badu bemarkinamas.

(Lilla Veneda ir Grifas išeina. — Lechui.)

Aš tau tik beprašant tatai padariau.
Bet ko gi taip liūdnas ir taip susimąstęs?

LECHAS

Gvinona, Lechonas nelaisvėj...

GVINONA

Nelaisvėj? Lechonas? O Dieve! O Dieve!
Ne! Tu baugini ir patsai nežinai, ką sakai!

Aš naktį sapne jį mačiau. — O Dieve!
Lechono nenaudai aš visa dariau čia.
Sūnus pas venedus? Lechonai! Lechonai!
Lechonas juk neturi senio dukters!

LECHAS

Nurimk, mano žmona! Aš jį išvaduosiu!

GVINONA

Lavoną? O Lechai, sėsk žirgan! O Lechai!
Visi tegu joja! Surink tu visus!
Jei grįšite vieni, be mano Lechono,
Aš nusizudysiu... į veidą jums spjausiu!
Aš nusizudysiu... jūs bijot? Greičiau!

(Išbėga.)

LECHAS

Lai rėkia — juk rėksmas čia nieko negelbės.
Už vieną Lechoną aš šimtą lavonų prigriausiu.

(Išeina.)

2.

Pievos.

SLIAZ (įeina)

Dažnai man nabašninkė motyna sakė,
Kad savo melu aš ponybės pasieksiu.
Tai melas, ką man apie melą motutė
Sakydavo. Ergo: jei ji taip melavo,
Turėjo melu sudaryti sau laimę,
Bet mirė plika tartum Lozorius, aš gi
Del melo, kad kiek, būčiau Salmonas buvęs
Ir net amžinai! Laime, kad kažkaip
Aš savo dar poną į Sálmonus perdirbęs,
(Lai jam amžinai tenai šviečia šviesybė!)
Išbėgau už vartų ir puikiai jaučiuosi.
Gvalbertas gi gavo kančių sau vainiką
Ir, šventojo Sálmono vardą įgijęs,
Danguj karaliauja. Tat visa, kaip reikia —

Bet viena dar liko — quomodo nuo bado
Girioj išsisukti ir laimę surasti?
Juk aš jau ir dvasiško maisto bandžiau
Ir karžygių duonos taip pat ragavau,
Ir vis delto liesas, kaip šiaudas... Tat ergo:
Lai gerbiamas Sliazius sau vyksta į girią!
Lai gerbiamas Sliazius — tiesiog pas venedus!
Gi kuo apsimetęs — gi venedų žmogum! —
Žvalgu gal? — Oi ne! Tfu! Naujienų rinkėju
Bei keršto skelbėju ar taip jau malėju,
Kraujuotų dantų ir liepsningųjų žodžių,
Be to, dar — raudono liežuvio žmogum ten nueiti!
Tat ergo, kai jie pasiklaus: «Ar matei tu
Ten Lechą?» — «Mačiau -- Ką jis veikia?» —
|Kai aš jį

Mačiau, jis, druska pasibarstęs sau, ėdė
Venedą.» — «O ką ten veikė Gvinona?» —
«Ji maudėsi kūdikių kraujyje.» —
«O kas atsitiko ten mūsų karaliui?»
Ir aš užsimerkęs plačiai prasižiosiu
Ir taip jems paaiškinsiu: «Jūsų karaliui
Jau finitas.» — «O kaip gi ten senio duktė?» —
Į tai aš tik graudžiai imsiu sau raudoti
Ir nieko daugiau nesakysiu, o jeigu
Sakysiu, tai vėl sau gražiai sumeluosiu,
Ir taip jau aš griaudžiai tenai pameluosiu,
Kad jie patikės ir už gerą verkimą
Lig sočiai mane pripenės.

(Išeina.)

3.

Salė Lecho pily.

Lechas, Gvinona ir karžygiai.

LECHAS

Del Dievo! Del Dievo! Tik būk tu kantri!
Juk mano dar žmonės iš mūsų negrįžę.

GVINONA

Tu vis čia kalbi, o sūnus sudraskytas!
O Dieve, koks kvailas kantrumas

O, kaip aš neapkenčiu svieto kantrybės!
Juk žmonės, kai laukt jiems visai nereikėtų
Ir vien tik, jei jų kas paprašo — skubėkit,—
Lyg tyčia, suradę sau kliūčių, užtrunka,
Kad tuo jie parodytų savo galybę
Bei savo rimtumą, kad degančią širdį
Valdytų. Ar tu pamanei, mano Lechai,
Kiek laiko tereikia beginkliui belaisviui
Nukauti? O Dieve, koks tavo kantrumas!
O Lechai, jei mano sūnus nebegrištų,
Aš dieną ir naktį į ausį tau rėkčiau:
«Tu savo kantrybe man užmušei sūnų!»
Kaip kantriai aš tau vis prikaišiočiau, vyre,
Kaip kantriai aš širdį tau graužčiau!
Kad net tau many įkyrėtų kantrybė! —
O budeli! Savo sūnaus užmušėjau!
O Viešpatie! Duok man širdžiai ko graužti,
Kad vyro širdies aš dabar nesugraužčiau.
Aš tau pasakysiu: «Tu, Lechai, bailys!»

LECHAS

Ne, aš ne bailys!

GVINONA

Tat tu tėvu nesi!
Ir kas tu esi? — Geležies gabalėlis?

LECHAS

Užteks jau! Užteks jau! Lig šiolei buvai tu
Šeimynoj visvaldė galingoji ponis.
Aš rėksmo bijodamas tau nusifėisdavau.
Žiaurumais pripildei tu mano namus.
Prisiekiu, kad man jau tatai įkyrėjo.
Man karžygių liko mažutė saujelė —
Ir tos mano jėgos kovų išsklaidytos.
O čia tie Venedai, iš dvylikos žemių,
Suplaukę, kaip pėdai, apstojo laukus.
Ten Skitai galiūnai, kur geria sau kraują
Iš mūsų makaulių ir Odiną garbina;

Ten letai, kurie ant galvų sau nešioja
Ragus su krauju išrautus senam taurui;
Tarp jų ir mazonų ten ainiai vikrieji,
Kur galvas sau puošia, kaip sniegenos,
Raudona spalva; kai jie joja, ant jų šalmų
Linguodamos mirga jiems povino plunksnos...
Tą minią ten valdo net dvylika dainių
Su arfoms, kuriuos jau prižiūri baisi moteris,
Pačioj net žmonių piramydos viršūnėj
Perkūno žaibais bekalbėdama...
Tu nori, kad aš čia su karžygių sauja
Įžengčiau į tą skruzdelyną? Juk aš
Pasiryžęs visai išnaikinti tuos žmones. —
Tu nori, kad aš nebelaukčiau žaibuotos nakties,
Kai man iš padangių pagelbės perkūnai?
Pasiutus, pasiutus esi moteris!..

GVINONA

O Dieve! Matau kad manęs neklausysi!
Regiu jau, regiu aš sūnaus ten lavoną!

LECHAS

Sugrįš tavo vaikas, sugrįš, tik neverk!

GVINONA

O Dieve! Aš jį jau dabar apraudojau.
O sielvartas! Sielvartas! Jo jau nebėra!

(Lilla Veneda įeina be lelijų vainiko ant galvos.)

LILLA VENEDA

Girdi, karaliene! Aš tėvą tenai papenėjau.
Dabar mano tėvas jau man tik priklauso!
Matai — sugrįžau be gėlių, be vainiko.
Lelijose buvo tėvelio gyvybė.
Aš tėvo gyvybę nešiaus ant galvos.
Buvau vainikuota aš tėvo išganymu.
Tu netiki? Tat pasiklausk tu Venedų!
Kiekvienus metus, kai rugiai neužauga,
Tos baltos lelijos nuo bado mus gina,

Juk tu nežinojai, kad baltas vainikas
Tam seniui, kaip vaikui, bus motynos krūtys,
Kad jis jį bečiulpdamas juoksis ir verks
Ir, vokas kraujuotas pakėlęs į dangų,
Jis Dievui dėkos už gėles ir už dukterį.
O! Tėvas jau mano! — Aš jį jau išgelbėjau!
Juk, Lechai, girdėjai tu mūsų derybas?
Neleisk savo žmonai sulaužyti žodžio!

G V I N O N A

Matai tu, matai! Ji išgelbėjus tėvą
Atėjo manęs čia užmušti džiaugsmu.
Kai ji apie tėvą čionai mums kalbėjo,
Tai aš, nelaiminga, mažčiau apie sūnų,
Kai ji čia iš gailesčio ašaras liejo,
Tai aš, nelaiminga, krauju ašarojau. —
Greičiau pasiimk tu sau tėvą! Dabar aš
Visus jus turiu išmokyti gailėtis.
Aš jūsų ten taurus išglostyčiau rankoms
Maldaudama sūnui iš jų malonės.
Aš skiepyčiau gailestingumo saldybę
Jums kriaušes rūgščias — pušyno ošimui
Suteikčiau aš raudančios motynos balsą.
O, liepkit atvesti čionai jūs tą senį —
Aš savajam sūnui jį tėvu nusiūsiu.
(Keletas karžygių išeina.)

L I L L A V E N E D A

O kokia gera tu esi, mano poniai!
Jau aš nesigirsiu, kad tėvą išgelbėjau.
Dabar aš sakysiu, kad tu jį išgelbėjai.
Matysi, kaip virpa širdis tam iš džiaugsmo,
Kas vargšams žmonėms jų nelaimėj pagelbsti.
(Ieina Dervidas ir karžygiai.)

O tėvai, mes eisime jau pas savuosius.
Tave karalienė atidavė dukteriai.
Tėveli, keliaukim į sau ę!
Sudiev jums, sudiev, karaliene, karaliau! —
Keliaukime, tėvai! Sudiev jums! Sudiev!

DERVIDAS

Dukterie! O mano arfa?

LILLA VENEDA

Gera karaliene!

Regi, kaip iš džiaugsmo jisai susijudinęs.
Bet, ponia, tur būt, užmiršai, kad jis savo
Akims nebegali už laisvę dėkoti...
Tat aš čia už jį ašarodama, ponia,
Turiu tau dar kartą įgrįsti.
Tave aš maldauju — gražink tu jam arfą,
Kurią jam jo tėvas kadaisia paliko.
O ponia, gražink tu jam arfą! Gražink!

GVINONA

Atneškit iš kedro man skrynios čion arfą,
Kurią sugriaudintą liečiau jums migdyti.

LILLA VENEDA

O tėvai, tu arfą turėsi.

DERVIDAS

Atidavė?...

GVINONA

(Lechui)

Matei, Lechai, kai jis atsiminė arfą,
Tai jam nuriedėjo dvi kruvinos ašaros,
Dvi didelės ašaros... Ar pastebėjai?
Taip baisios tos ašaros...

LECHAS

Tiesa? Tat — ką gi?

GVINONA

Ką? Tuojau pamatysi... Duktė arba arfa
Mums užstatu turi palikti.
Jis turi sau vieną iš jų pasirinkt.
Aš užstatu sau paliksiu išrinktąją.
Ar aišku dabar tau? Jei būčiau nemačius
Tų ašarų, tat niekados man nebūtų

Atėję į galvą, kad gali čia būti
Tokia išėitis...

LECHAS

Matau jau, matau...

GVINONA

Tylėk!

(Dervidui)

O Dervidai! Jūsų Venedų negalima nieku
Prisotinti. Tau čia badu numarintam
Prieš valandą būtų užtekę ir duonos...
Dabar gi, malonėms čia augant, geismai tau
[didėja.

Daviau aš tau laisvę, tau prireikė arfos...
Tu visa įgijęs imsiesi dar keršto ..

DERVIDAS

Liepk vesti mane tu atgal į kalėjimą —
Lavonai juk keršyt negali.

GVINONA

O kietas žmogau!
Nejau tau širdis nedrebės prieš mane?

DERVIDAS

Išimk — pamatysi!

GVINONA

Aš duodu tau laisvę...

DERVIDAS

Tu nori karalių paleist elgetauti?
Juk aš ir dabar jau atrodau kaip elgeta, —
Tu nori dar mano širdies elgetavimo?
Turi gal omėj susenėjusį kūną,
Turi gal omėj mano drebančias kinkas,
Manai, kad mane tau po kojų pagriaus? --
Ne, ragana! Ne! — Dukrele, duok ranką, —
Stovėdamas čia numirsiu ir sustingsiu,
Tada tavo vaikas suduos man pirštu —

Ir aš nukrisiu. Bet dabar, kolei gyvas,
Esu aš — žmogus ir karalius, taip pat, kaip ir tu!

GVINONA

(nešantiems arfą)

Arčiau jūs prie jo pastatykit jam arfa,
Lai jis čia į ją sau atsiremia.

(Stato arfą prie Dervido. Senis vieną ranką padeda ant
arfos, o antrą — dukteriai ant galvos.)

Toj arfa lygi tavo dukteriai.

Tau esant nelaisvėj abi jos raudojo —

Abi jos, lyg dukterys, lygiai raudojo.

Dabar pasirink tu iš jų sau vieną —

Tegu su tavim ji keliauja į girią,

O tavo antra, atmestoji,

Čionai pasiliks tavo užstatu.

DERVIDAS

Dukterie, ką ji ten kalba?

LILLA VENEDA

Brangus mano tėvai, toj ponია tau arfą

Auksinę atgal atiduoda.

DERVIDAS

Tą arfą?

LILLA VENEDA

Arfą, tėveli.

DERVIDAS

Ar ji jau atidavė?

Tat einam, dukrele.

LILLA VENEDA

(Gvinonai)

Aš, ponია, sugrįšiu

Ir tau čia vergausiu. —

Keliaukime, tėvai.

GVINONA

Tai arfą palieki?..

LILLA VENEDA

Del Dievo, tyliau — aš tave supratau!
O ponia žiaurioji, nejau tau negaila?!
Jei nori dar gyvą mane pamatyti,
Negeisk tu, kad tėvas mane čia pamestu.
Širdis mano plyš — tu turėsi lavoną,
Ne dukterį. Mano krūtinėj tiek daug yr stygu,
Kiek turi jų arfa auksinė,
Bet tėvui tik vienu žodžiu jas užgavus,
Jos visos drauge man iš skausmo sutrūks.
Ir jo pagailėk tu — ir jo pagailėk!
Prašau aš tavęs — tu ir jo pagailėk!

GVINONA

Ar tu visados taip, kaip mažas paukštelis,
Sparneliais muši sau į blizgančias žalčio akis?
Nes jei pasakiau, tat, be abejo, noriu!
Kas gali uždraust man bandyt tėvo širdį —
Save tuo pateisint, kad ją kankinau aš?
Tu tėvui paaškindink pati, ko aš noriu!

LILLA VENEDA

Beširdė esi! — Tėvai, ši karalienė
Tik vieną tau kūdikį nori gražinti.
Tu kūdikį sau pasirink, kur dainuoja,
O verkiantį kūdikį jai tu palik.
Brangus mano tėvai, žinau, kad tu myli
Mane, bet manęs tu nerink, nelaimingasai tėvai,
Nes jeigu norėsi nelaimę dainuoti,
Many surasi tu tik raudantį aidą,
O arfos aidai — nemirtingi. O tėvai,
Tu rinkis sau mylimą kūdikį,
O tą, kur pas juos paliksi tu nelaisvėj,
Labiau dar mylėk neg mylėjai...

DERVIDAS

Didieji dievai! — Mano dukterie, kur tu?
Aš myliu dukrelę. Eik čia, balandėle,

Ir veskis sau aklā. O dukterie, veskis!
Išeisim iš čion mes. — Dukrele! O arfa?

LILLA VENEDA

O! Arfa vaitoja, kad jā tu apleidi.

(Užgauna stygas.)

DERVIDAS

Ji skundžias ant senio.

LILLA VENEDA

Ji gailiai vaitoja.

DERVIDAS

Vaitoja! — Kur arfa? — Ar čia kokia šmėkla,
Ar susigriaudinusios arfos dvasia
Šviesoj prieš mane atsistojo iškėtus
Sparnus, lyg su verksmo vaitojimaiš ji jau
Norėtų nuskrist į dangų?

(Lilla vėl užgauna stygas.)

Ir vėl!

Ar girdžiat? Ji vėl sudejavo — ar girdžiat?
O duokit — aš jā prie krūtinės prispausiu!
Ji susigriaudinus karalių duktė!

(Pagriebia arfą ir, apkabinęs ją, bėga.)

Kur durys?—O karžygiai, vykit mane kalavijais!
Aš arfos neduosiu! Aš arfos neduosiu!

(Krinta ant arfos.)

LILLA VENEDA

Žiūrėkit! Stygos rankas jam sukruvino!
Tėveli, stok! Duok, aš padėsiu... — Žiūrėkit!
Žiūrėkit? Jo lūpos prie arfos... Bučiuoja...
Bet stygos negeros, visai nedėkingos —
Jos lūpas jam žeidžia. O stygos! O stygos!
Jūs nesat jam dukters! — O karaliene!
Matai, išsirinko tėvelis. Bet jeigu
Manai, kad dabar aš verkiu dėliai šito,
Kad tėvas mane pas tave čia palieka,
Tai būk prakeikta už tą mintį! Tai džiaugsmas

Man ašaras beria! Tai džiaugsmas!
Lai niekas man tėvo už tai čia nekaltina!
Juk šiandien, kai aš jį lelijoms penėjau,
Mane jis bučiavo į lūpas... ir plaukus...
Ir taip prie manęs gailestingai jis glaudės,
Kaip glaudžias dabar jis prie arfos auksinės.
O tai, kad verkiu aš, tai vien tik dėl to,
Kad primenu tėvo karštus pabučiavimus
Tamsiajam kalėjime... ir ašaros kvailos
Širdies mano klausia, ko gailiai ji verkia.

GVINONA

Atplėškite senį nuo arfos!

LILLA VENEDA

(pakeldama tėvą)

Jis, kaip avinėlis, nurimo.

GVINONA

Karaliau!

Lechónas, vyriausis sūnus mano, tavo
Belaisvis. Jis mano brangiausias. Toj arfa
Čia užstatu likus liūdnei man vergaus,
Kol gyvą gražinsi man sūnų.

DERVIDAS

Toj arfa?

Be arfos iš čion aš nė žingsnio nežengsiu,

LILLA VENEDA

O ponია!

Aš dar vieną sykį čia puolus ant kelių
Ir liedama ašaras viena prašau:
Jam arfą gražink, o mane pasilik!
Manai gal, kad senis neduos tau sūnaus,
Jei jis dar gyvena, už savo dukrečę?
Tik leisk man parvest mano tėvą—jis aklas,
Aš jį parvesiu pas savus ir sugrįšiu.
Kad aš čia tikrai vėl sugrįšiu, ši arfa
Lai lieka tau užstatu. Tu tik prisiek man,

Kad už karalaitę belaisvę, tu arfą
Tuoju paliuososi! Tiktai tu prisiek man—
O aš jau tikrai čia sugrįšiu.

GVINONA

Ir kas man per laidas—nemylimas kūdikis?

LECHAS

Del Dievo! Užteks jau, Gvinona! Užteks!
Ji dešimtį kartų geresnė už mūsų Lechoną.
Prisiekiu: jei ji mums parves mūsų sūnų,
Aš jai atiduosiu Lechoną ir arfą.
Jei grįžtų pati tik, taip pat aš prisiekiu,
Kad tu atiduosi jai raudančią arfą.

GVINONA

Girdi mano vyrą? Bus taip, kaip pasakė.

LILLA VENEDA

O dėku jums! — Tėvai, dar šiandien sutemus
Aš arfą tau skambint gražiai pastatysiu.
Juk aš niekadęs nemeluojau. Dabar gi —
Sudiev jums, karaliai! Sudiev jums, Karaliai!
Čia Lilla belaisvė sugrįš tėvo arfos. —
Keliaukime, gerasai tėvai!

DERVIDAS

O arfa?

LILLA VENEDA

Ji eina paskui, mano tėvai.

(Lechui)

Kilnus karžygi mano! Tavo kalėjime
Paliko nuliūdusis senis.

Jis irgi nekaltas.

(Išeina su tėvu.)

LECHAS

Sigonai, paliepk tu ir jį paliuosuoti.
Žmonėse tiek daug dieviškumo,
Kad šuniškai elgtis su jais mes negalim.

Tuojau man išleiskit iš bokšto tą senį!
Dabar gi skubėkime ruoštis į kovą!

(Išeina.)

GVINONA

Padėkite arfą į skrynią, padirbtą iš kedro.
Ta arfa dabar man lyg mano Lechonas. —
Nedėkit į grabą medinį tos arfos...
Nes aš pamanyčiau, kad mano sūnus,
Brangiausias Lechónas, grabe paguldytas.
Ir jei atsitiktų kokia nors nelaimė
Brangiam mano kūdikiui, aš, prisiminus
Šią arfą, į karstą įdėtą, manysiu,
Kad sūnų pati aš į karstą įdėjau.
Dar gali pasekt tai likimas
Ir šitą čia arfos palaidojimą
Paverst tikrenybe. Išneškit tą arfą! —
Kiek siaubo saulėlydy — mūrai nuo saulės
Atrodo krauju nudažyti... O... Grifai,
Šią naktį audra bus — visur debesinga.
Jūs kausitės šiandien gyvybę užmiršę...

(Išeina.)

4.

Burtininkės ola nušvito raudonu spindėjimu. Roza Veneda
stovi ties olos anga ir gieda besileidžiančiai saulutei rūmų
invokaciją.

Dvylika Arfininkų.

ROZA VENEDA

Ligi kraujo, aukso saule!
Ligi kraujo, aukso saule!
Paskutine saule, kraujuose užgesk!
Ei į kovą čion — ir varnos, ir ereliai, ir varnai!
Ei, į kovą, debesiai su griaustiniu!
Ei, čionai, audringi vėjai! — Saule, pasislėpk!
Ei, varnai, ereliai, vėjai ir perkūnai,
Duokit ženklą! Debesiai, žaibais švytuokit!

(Girdėti toli griaudžiant.)

ARFININKAS

Jau išgirdo griausmas ir toli, toli sugriaudė.

ROZA VENEDA

Ei, čionai, čionai, perkūnai!
Ei, čionai — man galvą liepsnomis apvainikuokit!
Ei, perkūnai, jūs pabūsite plaukais man,
Kai aš keršto kupina, palikus olą,
Kraujo upėn įžengsiu,
Kai klausydama vaitojimų, raudona,
Kraujo žiotyse, žaibų karūnoj,
Aš už tavo sosto atsistosiu.

ARFININKAS

Ką tau sako burtai? Ką jie buria?

ROZA VENEDA

Žmonės, kaip pasiutę šunes, graužias. —
Ir raudonas griausmas graušis su žydruoju. —
Kraujas nusineš karaliaus sostą —
Ir karalius plauks su sostu ir su arfa,
Kaip ledo skeveldra.

ARFININKAS

O vargas! vargas!

ROZA VENEDA

Dar baisesnį vaizdą aš regėjau:
Balkšvas kraujas, sostą sau pagraužęs, jį nu-
plukdė,
Ir karalius, raudamas sau plaukus, juos vis mėtė—
Nuo žaibų plaukai liepsnojo vėjo sūkuriais.
Tik jūs nieko nesakykit rytdienos lavonams!

ARFININKAS

Ką kalbėjo burtai? Pasakyk, baisioji!

ROZA VENEDA

Vakar aš virinau kaulus kautynių laukuose.
Smegenys virė lavonų makaulėse,

Kaulai padrėkę vaitojo užny.
Aš beklausydamą mirusių rėksmo,
Kraujo pasėmus pavilginau savo akis užsimerkus—
Ir pamačiau...

Šmėkla baisioji išlindus iš laužo
Liepė man eiti, kur kaujasi dvasios.
Klausykit!

Vadas turėjo dvi galvas. Tik staiga
Viena galva, kaip lavonas akis sau užmerkia,
Puola ant jos debesų kibirkštis, —
Ir ji apsiblausus, numirus, nuliūduš
Ima kalbėt su kita sau galva, nenumirusia,
Kolei suėda ugnis, tarytum skalą,
Raudančią kūno karūną.

Aš pažiūrėjau į antrąją šalį,
Galvą atsukusi nuo pusiaumirusios,
Kaip nuo nuodėgulių.

Buvo ten žmonės šarvuoti, lygūs,
Lygūs, šalti ir balti, kaip grabai.
Guldė juos kardas, kai griausmas tylėjo.
Protarpiais guldė juos kardas ir griausmas.

Staiga ten kažkas iš valios pasakė: «Mes žūsim!»
Ir, geležies nelytėtų, gal šešetas tūkstančių,
Šešetas tūkstančių puola negyvi
Tartum nunuodyti. — Aš, pasiėmusi peilį,
Praskrodžiau tuoj vieną lavoną —

Ir išvydau, kad širdis jam išblyškusi
Dreba, kaip drebulės lapas.

Spjovus tai širdžiai į lūpas
Praskrodžiau ten paukščiams aš antrą krūtinę—
Joj aš radau kirmėlių kamuolėlį
Vietoj širdies. — Dar ir trečią krūtinę aš
[perplėšiau

Ir pažiūrėjau į ją, bet ir ji jau
Buvo tuščia: joj nebuvo širdies! —
Aš, tartum drobė, sapne pabalau
Ir besapnuodama — numiriau.
Aš pamačiau, kad širdžių ten nebuvo!

ARFININKAS

Kaip tat suprasti?

ROZA VENEDA

Ant mūsų kapų užtekės mūsų saulė,
Bet jūs nesakykit žmonėms.

(Dvylika vadų įeina į olą. Kiekvienas jų kitaip apsilikęs. Vieni ant šalmų turi tauro ragus, kiti — elnio, o kai kurie — tik povos bei gužučio plunksnas. Užsidėję geležines krūtines tai tinklo, tai žvynų pavidalo. Rankose milžiniški kardai.)

ROZA VENEDA

Šit ir vadai susiėjo. — Na, ką gi, perkūnai?
Kiek gi žmonių?

VADAS

Dvylika tūkstančių.

ROZA VENEDA

Gerkit iš kaušų išblyškusių mirtį
Pašiepdami! Gerkit — lai staugia!

VADAS

Ką gi tau burtai pasakė?

ROZA VENEDA

Jeigu kovojant išgirsim mes baisiąją
Dainą, tris amžius čionai negirdėtą,
Tėvui su arfa dainuojant ant sosto, —
Mes nugalėsime!

VADAS

Tėvas ir arfa auksinė nelaisvėj.

ROZA VENEDA

Jūs — be tikėjimo!
Juk mano tėvas ant juodojo sosto
Su arfa, kaip kruvina saulė, ten stovi.
Arfos aidai, tartum karžygiai,
Bėga ant žirgų pasiutusių.
Kaip karžygiai dvasios jie skrenda ir skrenda—

Ir griūna raiti priešo karžygiai.
Kiek yr ten stygų tėvo arfoj, žalčių tiek
Išskridę akims subliksės,
Sparnais, kaip liepsna, Lecho žmones apsups.

VADAS

Kur vadas dvigalvis?

ROZA VENEDA

Jūs netikit man, prakeiktieji?
Meskite burtus į Dervido ratą!
Lavonų rate pastatysiu jums vadą.

VADAS

Kol akimis neišvysim, vistiek netikėsim,

ROZA VENEDA

Tu, aukso plunksnos nešiotojau,
Kur bliksi pirmiesiems žaibams sušvytavus,
Atversk šitą akmenį, akmenį — milžino!
Na ką? Negali? — Tat lai dvylika rankų
Atverčia šį akmenį, bent — tepajudina!

VADAI

Negalim.

ROZA VENEDA

Aš sielos jį rankoms pakelsiu —
Lai eina į pragarą.

VADAI

Stebuklai! Pratarus jai žodį užburtą
Akmuo atsikėlė.

(Roza Veneda, atvertus akmenį, įeina į požemį ir išveda su-
kaustytus Lelium ir Polelium.)

ROZA VENEDA

Ir vadas atvyko.

Ziūrėkit! — Grandiniai, rankas jiems surakinę,
Iš dvię jums padarė tik vieną.
Išblyškūsis vade, keliauk tarp makaulių,
Nes emė jau loti neramūs perkūnai.

(Deda broliams ant galvų po šalną ir juos, surakintus, apšarvoja, kaip vieną karžygį. — Didelis skydas, ant Lelium rankos užkabintas, abu brolius pridengia. Polelium į laisvą dešinę ranką kardą ima. — Roza Veneda, kabindama skydą, sako Lelium.)

Tu ginsi Polelium šiuo skydu.

(Į Polelium.)

O tu pridengsi jį šio kardo žaibu. —
O Vargas, o vargas, kas savo nepildys!
Jūs esate — vienas! Jūs turite keršyt!
Kai jūsų nebus jau, griaudingasai balsas,
Amžius praskriejęs, suriš jums vardus
Ir vienu vaitojimu jus palydės po mirties.
Ir jūsų širdyse, skausmų suspaustose,
Meilė tėvynei tik viena paliks:
Ji bus nesuskaldyta, tartum ji motynos meilė.
Kraujo! Dievams reikia kraujo!

POLELIUM

Paimk jo iš mano krūtinės!

ROZA VENEDA

Mums reikia čia svetimo kraujo! Belaisvio!

(Ieina į urvą ir atveda Lechoną.)

Šit jums karaliaus sūnus!
Žiūrėkite, koks jis išblyškęs!

LECHONAS

O žmonės!

Turėkit jūs gailėsčio mano jaunystei!
Čionai taip baugu man ir jūsų veidai taip iš-
[blyškę
Ir keršto apnykti. Žinau, kad jūs turite teisės
Keršyt ir mano gyvybę atimti,
Bet jeigu tai motyna mano išvystų,
Garbi karalienė, griežta moteris,
Ji ašaroms savo mokėtų įtikinti,
Kad aš šiam pasauly esu reikalingas,
Kaip saulė ir mėnuo visiems reikalinga,

Kad nieko negelbės jums mano mirtis,
O mano gyvybė dar gali prireikt jums.
O žmonės, prašau nežudyti manęs!
Juk jūsų karalius nelaisvėj pas tėvą,
Ir tėvas už sūnų gražins jums karalių.
Už mano jis plauką kiekvieną suteiks jums
Po ūkį. Žiūrėkit, kokie mano tankūs plaukai!
Ne kartą juos motyna mano bučiavo.
Ar niekas čia neturi motynos?..
Našlaičiai labiau dar turėtų gailėtis.

ROZA VENEDA

Jo kraujo neimsiu — per žemas.
Keliauk sau vaitoti!

(Istumia Lechoną į urvą.)

Balandžio širdy raudonesnis bus kraujas.

(Eina Sliaz dviejų venedų lydimas.)

Kas jis per vienas?

SLIAZ

Aš savo valia ateinu.

ROZA VENEDA

Lechietis?

SLIAZ

O! jeigu aš jūsų negerbčiau,
Godotini karžygiai ir karaliene,
Labai užsigaučiau del šitokio klausimo.
Vadinkit mane šunimi — aš nepyksiu.
Vadinkit mane jūs pelėda — nepyksiu.
Vadinkit mane jūs gandru — na ir kas gi!
Bet man į akis pasakyt, kad aš
Lechietis?! Jei aš nemanyčiau, kad jūs išsišokot,
Tuoj spjaučiau į veidą tam žmogui, kuris
Paklausė, ar aš ne Lechietis. — O Dieve!
Gal jums čia iš mano akių pasirodė,
Kad aš apsiėdėlis arba girtuoklis?
Iš jų gal pamatėt septynias jūs nuodėmes?

O gal jums atrodo, — kad esu aš palinkęs
Be reikalo šūkaud, kad mėgiu rūgytus
Agurkus ir herbus, kad aš visados
Prisiekiu in verba magistri.
Kad avininkyste užsiimu? — Argi
Tai visa pamatėt iš mano akių?
Jei taip iš tikrųjų, tai verdančiu vandeniu
Mane jūs plikykite — lai mano pirmoji
Oda nusilups man nuo kūno.

ROZA VENEDA

Nutilk!

(Venedų karžygiams.)

Kur jūs pagavot šį žmogų?

KARŽYGIAI

Nuo priešų jis pusės keliavo ir daug mums
Baisiųjų dalykų kelionėj apsakė:
Jis matė ten Dervidą, mūsų karalių,
Visai nukankintą ir Lillą Venedą
Negyvą.

ROZA VENEDA

(Sliaziui.)

Prakeiktas! Meluoja!

SLIAZ

Aš jūsų gyvybe prisiekiu!
Aš pats, kaip pašėlęs, liepsnoju kerštu...
Tik duokite man į rankas kalaviją ar baslį —
Vistiek man, koks ginklas — aš noriu atkeršyt..

(Verkslendamasis.)

Karalius godotinas! Senis galvočius!
Dangaus karalaite! — O, duokit man kardą!
Jei reikia jums vado—aš būsiu jums vadas;
Jei reikia žmogaus jums—aš jūsų esu;
Jei jums reikalingas čia tigris—esu;
Jei kunigo reikia—mielai jums tarnausiu;
O jei Ganimedo prireiktų—prašau.

ROZA VENEDA

Kalbi apie kerštą? — Jisai čia, po žemėms.

(Ima peilį ir eina į urvą, kuriame uždarytas Lechonas.)

POLELIUM

Naktis nebetoli.

LELIUM

Ji mirė, girdėjai?

Tyliau, mano broli, man rodos, kad jos čia

Dvasia ant grandinių tarp mūsų iškilus

Jau kito pasaulio ranka mūsų galvas

Čia glosto. Jauti tu jos lengvąją ranką?

Ir taip ji į baisiąją kovą mus ves

Ir mūsų širdysną giliai ji pažvelgus,

Pasmerks mus, jei jos sudrebės mums iš baimės.

O broli, aš šiandien tau pavedu sielą!

Tu sau paimsi mano skrendančią dvasią,

O Dieve! Mirties man ir kraujo! Mirties!

Kaip lengvoj kovoj būt drąšiam ir narsiam!

Nelaimei ištikus pražūna mums baimė.

Kur dainiai su arfoms? Lai eina drauge! —

Bet ne — mums nereikia ten dainių su arfoms!

Juk mirę — ir mato geriau ir dainuoja

Tą mūsų širdžių sopulingąją dainą,

Kur ginklai sulūžo, kur gęsta viltis.

Jie vieni tik žino gyvybės vertybę,

Kiek laimės pradingsta kraujuotoj ugny,

Kur karžygio kūnas liepsnodamas čirškia.

Dabar jau man rūpi tik Dievas ir mirę,

O žemėj — nič niekas.

(Roza Veneda išeina iš urvo su garuojančiu peiliu.)

ROZA VENEDA

Žiūrėkite! Peilis raudonas!

Jis buvo Lechono širdy... Koks raudonas!

Patrinsiu juo antakius—ir pamatysiu

Aš tėvo ir Lillos vėles... ir jūs pamatysite...

Ten kraujo tamsybėj turės pasirodyt

Mums kruvinas senis su arfa ir Lilla,
Bet tas, kas čionai prakalbės į negyvus, numirs...

(Įeina Dervidas ir Lilla Veneda.)

O! Matote! Matote! Eina lavonai!
Aš iššaukiau juos iš po žemių — atėjo!

LILLA VENEDA

Aš tėvą jums parvedžiau. Šit jūsų tėvas!

DERVIDAS

Ar jie nepažino manęs? Nepažino?
O dukterie, leisk man čia sėsti ant šito va akmenio.
Jie nepažino?

ROZA VENEDA

Be arfos pas mus sugrįžai?

DERVIDAS

O Dieve!

(Kyla.)

O! Aš be akių sugrįžau!
Išplėstos man akys ims verkti,
Kai jos sužinos apie tai! O gyvate!
Ar arfa tave man pagimdė,
Kad savo tu tėvą taip sveikini? — Lilla,
Duok ranką ir veskis mane sau toliau!..

LILLA VENEDA

Bet — kur?

DERVIDAS

Pas žalčius! Pas žalčius, mano miela,
Kuriuos tu suminkštinau savo daina...
Jie nebegrauž mano širdies...

LILLA VENEDA

Tėvai! Tėvai!

DERVIDAS

Gyvate duktė! Kai jie plėšė akis man,
Maniau, kad ji sau išsiplėš tuoj akis

Ir man atiduos jas. Dabar gi matau,
Kad mano ji širdį išplėšus įdės
Į savo beširdę krūtinę. — O arfa!
Tu arfa bestyge! Taip, burtininke, tu
Pasveikinai tėvą? Kai aš atėjau čia,
Net šunes bėgiodami staugė iš džiaugsmo,
O tu, tartum varnas, matydama mano
Kraujuotas akis, savo akims, kaip snapu,
Išalkusiai ėdi man kruvinas ašaras.
O Dieve, kad pirmasai aukso perkūnas
Atkeršytų tau čia už mano nelaimę!...

ROZA VENEDA

O Dieve! Lai trenkia mane čia perkūnai!
Nes tu atvykai čia be arfos, karaliau,
Ir šiandien nupulsi ant laužo — be sosto!

LILLA VENEDA

Jis šiandien laimės be jauniausios dukters,
Bet vis delto šiandien per ją jis laimės...
Matai, kaip jis, vargšas, ant akmenio sėdi
Ir mąsto, kaip senas ir aklas gužutis.
O! Būk jam duktė! — tai drauge su manim
Keliauja kas arfos parnešti.

ROZA VENEDA

Ką tu sakai?
Tu arfa išgausi? Bet — kaip?

LILLA VENEDA

Už arfą auksinę pati atsiduosiu
Lechiečiams... aš ten atliksiu...

ROZA VENEDA

Tat — eik, eik gi! Arfa laimės!

LILLA VENEDA

Bet seserie! Jeigu tu nori čia arfos
Ir geidi mane pamatyti dar gyvą,

Tai man atiduok tą belaisvį Lechoną,
Nes man karalienė žadėjo gražint už
Mane aukso arfą, o mano gyvybę
Paliks man už sūnų.

ROZA VENEDA

Pražuvom! Lechonas jau užmuštas.

(Sliaziui.)

Bjaurusis melagiau! Numest jį nuo kalno!

LILLA VENEDA

Neterškit krauju nuliūdimo jūs valandos
Ir mano mirties marškinių. — Šis žmogus
Lai eina drauge su manim aukso arfos.

ROZA VENEDA

Ką tu sakai?

Juk tu neišdrįsi sugrįžti pas Lechą.

LILLA VENEDA

O seserie! Man jau mirtis nebaisi!
Tikėk, kad aš arfą čionai jums atsiųsiu.
Sakai, kad jums arfa padės nugalėti? —
Tiktai nugalėkit ir būkit laimingi!

(Klaupiasi prieš tėvą.)

O tėvai! Palaímink! Gal nebesugrįšiu,
Bet tavo kanklius aš atsiųsiu.
Kai tu iškilmingąją dainą dainuosi,
Jei kanklių mažiausi styga suvaitotų,
Širdy pamanyk tu, kad arfos stygelė
Tau primena jaunąją dukrą,
Ir tu ją ranka tuoj užgaul, mano tėvai,
Kad ji neraudotų!

(Kyla. Sliaziui.)

Žmogau, mes keliausim drauge.
Tat — einame, einame!
Mes arfą parnešime.

(Išeina.)

ROZA VENEDA

Mes nugalėjom!!!

Šis senis užmigo dukters raudomis
Saldžiai užliūliuotas — žiūrėkite! Tėvas!!!
Neškite miegantį Dervidų sostan!
Musų laimėjimas! Šimtas širdžių
Už mūsų laimėjimą!..

(Išeina.)

DVYLIKOS ARFININKŲ CHORAS.

O, kiek čia aukų ir vaitojimų reikia,
Kol keršto baisioji naktis sužaibuos!
Čia mažas balandis laimėjimą teikia,
Čia broliai sukaustyti tautą vaduos,
Čia kankliais karalius manąs nugalėti —
Ir rauda jų stygos mirties aimana...
Čia ragana nori krauju praregėti.
Ji klauso, kai girklių sužvango daina,
Ir mato baisiųjų žygiavimų galą,
Ir jaučia, kad teisti Dievystė nužengs...
O naktį ji mirštantiems saulėmis bąla,
Sušaukus perkūnus, ji žiūri, į ką jie—sutrenks...

Penktasis veiksmas.

I.

Salė Lecho pily, nušviečiama didelės perkūnijos.

Lechas, Sigonas ir Šventas Gvėlbertas.

LECHAS

Greičiau ant arklių! Jau iškriko sargyba
Pirmose eilėse!

ŠVENTAS GVALBERTAS

Aš kryžiaus vardu čia
Tau duodu laimėjimą.

LECHAS

Priimu, jeigu
Tu duodi. Vistiek man, kieno tai vardu.
O jeigu neduosi, aš pats jį išplėšiu.

ŠVENTAS GVALBERTAS

Lieпки man arklių atvesti, nes šianakt
Šventoji Mergelė, kur sudegė cėlėj,
Visa pasirodys prie švento lavono
Be kraujo, kuris mylimiausias bus Dievui,
Tik lieпки man arklių atvesti!

LECHAS

Perkūnai tik trenkia ir trenkia,
Lyg tartum pasaulis jau griūna...
Iškriko sargyba pirmose eilėse...
Ei, duokit Rolando man karda...

(Įeina Gvinona geduluose.)

Ei, žmona juodoji, sedėk sau pily...
Palieпки uždegti tuoj korus.

Kiek kartų užges man perkūnai,
Kiek kartų paskęsiu kraujuose —
Išplauksiu aš raitas į tavo ugnis.
Vaikus pabučiuok tu, nes jie nuo kaitros ten,
Tur būti, užmigo.

GVINONA

Arfonas vis verkia,
Jis bijo perkūnų.

LECHAS

Gal serga!

GVINONA

Jisai išsigandęs.

LECHAS

Ei, karžygiai, laikas mums joti!
O tu uždaryk savo langą,
Kad vyrui išjojus čionai neįskristų
Raudonas perkūnas. Lechiečiai! Už ginklą!

(Išeina visi, išskyrus Gvinoną.)

GVINONA

Merginos, čionai, nes man vienai baugu!

(Ieina merginos.)

Gal mokate pasakų? Sakykit man pasaką!
Aš taip bauginuosi, lyg mirtį regiu.
Tur būti, jau mano sūnus nebegyvas.
Jis nebegrižo paimt tėvo arfos.
Tur būti, sūnūs jau nebėra. Bet aš dar
Tikiuosi. — O Viešpatie, kaip man baugu!
Jūs irgi čia esate visos sutvertos,
Kaip gulbių baltųjų būrys. — Ach, šią naktį
Čia kažin kas dėsįs baisu mums. — Mergaitės,
Skubėkite gulti — aš viena liksiu čia
Sargyboj.

(Merginos išeina.)

Čia kažkoks perkūnų baisiausias
Dvokimas ir nuostabios skundos ir rauda,

Lyg mano sūnus čionai skūstus apleistas
Ir šauktų: «O motyna! Motyna!» Ha! — Ha!

(leina Lilla Veneda.)

Ar mano sūnus su tavim čia atėjo?

(Lilla Veneda atsako nusiminimo mostu.)

Žiūrėk —

Manęs nekankink!

Tiesiog atsakyk man, kad užmuštas.

O jeigu dar gyvas, sakyk, kad dar gyvas —

Ir aš tau išgraušiu žydras akeles

Savais pabučiavimais. — O, pasakyk gi,

Kad — gyvas! Bet jeigu?.. Bet jeigu jisai jau?..

LILLA VENEDA

Baisi tu!

GVINONA

(pasiutusi eina prie jos, bet susivaldydama)

Bet — jeigu — jisai — jau —

LILLA VENEDA

Prie vartų ten laukia...

GVINONA

Lechonas!

LILLA VENEDA

Ten laukia žmogus mano arfos.

GVINONA

Arfininke!

(Griebia ją už kaklo.)

LILLA VENEDA

O ponia žiaurioji! Tu smaugi mane!

GVINONA

Arfininke!

LILLA VENEDA

O! — o! —

GVINONA

Rėk! Rėk! Rėk, arfininke!

(Nuplėšia juostą ir smaugia Lillą.)

Rėk, pasmaugtoji. — O ką? Jau be dvasios!
Merginos! Čionai! Aš lavoną turiu!

(Subėga merginos.)

MERGINA

Kas čia per klyksmas?

GVINONA

Ką?

MERGINA

Čia kažkas nukrito?

GVINONA

Lavonas.

MERGINA

O Dieve! Kokios baisenybės! Baugu!

GVINONA

Baugu! Tai juk aš ją pasmaugiau...

Jūs bijot ranka palytėti lavoną?

Ha!..

MERGINA

Ji pasmaugta?

GVINONA

Jie sūnų man užmušė.

MERGINA

O vargšė mažutė mergaitė!

Kuo nusikalto tau šis balandėlis?

Nors leisk mums papuošt ją baltais marškinėliais,

Rugiagėlėmis ir narcizėliais!

Leisk gailiai nabašninkę mums apraudoti!

O, kaip jos sukilusios krūtys atšalo!

Ir šaltos kojytės sustingo?

Padėkite, seserys! Mes ją išnešim

Iš čia, kur pro langus tamsoj įdomauja

Pleškėdami šviesūs perkūnai.—Tiktai atsargiau!

Apžaubkit jai kojas baltais marškiniais!
Ji šypsos mums, vargšė. — Tiktai atsargiau!
(Išneša Lillos Venedos kūną.)

GVINONA

Kai šitą mergaitę aš smaugiau,
Bent dešimtis motynų buvo many.
Dabar aš stebiuosi, kad visos gyvatės
Paliovė jau cypusios mano širdy. —
Esu, kaip lavonas. — Ir ką man daryti?
Ach, tiesa — aš Dervidui arfą nusiūsiu,
Pati gi šarvuose į kraują mesiuosi!

(Išeina.)

2.

Laukas prieš Lecho pilį.

SLIAZ (belsdamas į vartus)

Ei! Ei! Ar yra ten kas gyvas? Ar griausmas
Ištrankė čia žmones, ar ponas
Sargybininkas pasikorė? Ė—ei!
Šuo tik nuliūdęs ten staugia. Ei, ponai
Šunie, gal nubėgsi priminti karalienei,
Kad aš tebelaukiu čia arfos... Ė—ei!.. —
Nič nieko — tik šunes liūdnai sau bestaugia,
Tarytum į ką nors ten trenkė perkūnas. —
Au!—Ach, kad tu kur padvėstum, kad griausmas
Tave kur užtrenktų... Au— ar savo poną
Negyvą ten uostai, ar mirtį užuodei?
O, brrr... net man šalta. — O čia kas per
[šmėklos?

(Atsidaro vartai, išeina baltai apsilvilkusios merginos su žibintais. Jos neša uždarytą arfos skryniją.)

MERGINA

Žmogau!

SLIAZ

Esu.

M E R G I N A

Cia Dervido arfa auksinė.
Še, nešk ją Venedams ir jiems pasakyk tu,
Kad duotąjį žodį Gvinona išpildė!

S L I A Z

Prašau man pagelbėt, gražuolės mergaitės,
Paimti šią dėžę!

M E R G I N A

Skubėki, žmogau!

(Išeina.)

S L I A Z

Visokių žmonių dabar slanko keliais
Ir giltinė graibo dalge kvailesnius.
Perkūnai iš erdvių jai šviečia, kaip lempos,
O šventas Gvalbertas gi sako, kad tai amžinoji
Šviesa...

(Išeina su skrynčia.)

3.

Kovos laukas. Žaibuota naktis.

Lechas ir Sigonas (įeina).

L E C H A S

O — mano Sigonai! Baisių milžinų čia kova!
Perkūnai prieš mus. Tik klausyk, ką sakysiu:
Aš leidau skubiai per rikes iškapotas,
Ir jau prasilaužęs pro jas, akimis aš
Ziūrėjau į pačią jų kruviną širdį,
Jau vos tik nepuolau į jų ažuolyną,
Kur jųjų žibintai, arfos ir seniai krūvoj sau
Sėdėjo po žaibo sparnais, kaip avelės
Po kriauše audroj susibūrusios,

Jau jų karalių buvau aš pagriebęs, —
Tik staiga perkūnai suterško ties galva —
Ir krito arklys man negyvas.

SIGONAS

O ponai! Dalykas baisesnis!
Aš juodą baisybę buvau susitikęs:
Jų vadą dvigalvį.

LECHAS

Labai jis baisus?

SIGONAS

Jis turi dvi galvas ant vieno tik kūno.
Kai jos kai kada susieina į krūvą,
Jų šalmų susimaišo ilgieji ragai.
Viena, kaip liepsna... Ji žalčio pykčiu
Vis sviedžia ir sviedžia į žmones,
Antros gi akyse — ramybė.
Ji mūsų krūtinėse ieško širdžių.

LECHAS

Sigonai, skubėkim! Aš jį surasiu!
(Išbėga.)

SIGONAS

Nors mano plaukai jau kaip sniegas, bet aš taip
Baisios dar nakties niekados nemačiau.
Net skęsta žibintai kraujuose, o vienas,
Perkūno, kaip aukso, liepsna suliepsnojęs,
Išblyškusiai nušvietė karžygių veidus...
(Įeina Lelium ir Polelium.)

LELIUM

O Lechai! O Lechai! O Lechai!
(Puola Sigoną.)

SIGONAS

Baisusis Venedų tu vade, jei tu —
Žmogysta, tai būsi lavonas!

(Mušas.)

POLELIUM

Apsuk jį grandiniais — mes jį čia surišim.

(Polelium kovojant, Lelium apibėga aplink Sigoną ir apsuka grandiniais jam kaklą tuo būdu, kad Sigonas liekti pakartas ant grandinių, kuriais sukaustytos brolių rankos.)

LELIUM

Dabar įsibėkim — ir jį mes pasmaugsim.

POLELIUM

Jis kriokia—jau galim paleist jį.

LELIUM

Jis guli pasmaugtas.

(Atsuka grandinį, Sigonas krinta negyvas.)

Polelium, užnuodyk tu mano vilyčias!
Kad tėvo čia arfa dabar sudejuotų,
Nors viena jos rauda čionai nuplasnotų —
Visi jie čia kristų lavonais!

4.

Tas pats laukas.

Lechas ir Sigonas (užmuštas).

LECHAS

Sigonai! Čionai! Mano kardas atšipo!
Aš vėl ju čia dvylika žemėn padėjau...
O Dieve! — Sigono lavonas čia guli?
O kerštas! O kerštas!

(Įeina šv. Gvalbertas su kryžium.)

ŠVENTAS GVALBERTAS

Karalių vaitojant girdžiu aš.

LECHAS

Nuimk jam šarvus ir žaizdas apžiūrėk!

ŠVENTAS GVALBERTAS

Visame jo kūne žaizdų nematyti,
Tik veidas jo mėlynas tartum pakarto
Ar griausmo nudėto.

LECHAS

O — kerštas perkūnams!..

(Išcina.)

ŠVENTAS GVALBERTAS

O vargšas pagonis... Aš tau čia iškelsiu
Krikščioniškas šermenis...

(Nusitempia lavoną.)

5.

Monumentas sukrautas iš druidų akmenų miške. Dervidas ant akmeninio sosto, o aplink jį sėdi ant akmenų dvylika arfininkų, prie kiekvieno jų aukso arfa ir žibintas į žemę įsmeigtas. Roza Veneda stovi už tėvo, ant sosto. Dervido ažuolas į dešinę.

DERVIDAS

Ką? Vis dar neparneša arfos, o aš čia
Girdžiu jau, kaip žmonės vaitoja,
Kaip šlama kraujuoti upeliai. —
Neparneša arfos — o mūsų dievai!

(Ieina sužeistas Venedas.)

VENEDAS

Atbėgu aš sužeistas — priešai mus laužia.
Ten tavo dainos tebelaukia vis žmonės.

DERVIDAS

O Dieve! O Dieve!

VENEDAS

Aš mirštu! Karaliau—dainuok! Aš mirštu!

(Krinta ir miršta.)

DERVIDAS

(kildamas ant sosto ir raudamas sau plaukus)

O, trenkit, perkūnai, į mano jūs galvą!
Jūs būkit karalius, aš arfa jums būsiu!
Jau mano šalis tartum plunksnos ant vėjo
Bei mano plaukai su šaknimis išrauti,
Kur vėjas padangėmis kruvinus taršo...
O viesulai! raukit man plaukus! O vėjai!

(Lelium ir Polelium įeina.)

LELIUM

O tėvai, mes žūnam! Dainuok savo dainą!

DERVIDAS

Eikite mirti! Aš neturiu arfos!

ROZA VENEDA

Visi pasitraukit į šalį!..
Girdžiu aš jau arfą. Ją neša, ją neša...
Sudaužkit į skydus — vadai tegu renkas!
Daina padarys juos nemirštančiais!
Visi, kas išgirs ją, gyvybę įgaus!
Kiti gi — numirs!

(Įeina Sliaz su skrynčia.)

SLIAZ

Sit — matot mano jūs didelį darbą...
Aš arfą jums parnešiau — Kur pastatyti?

ROZA VENEDA

Duok čia...

Lai ji ties karališku ąžuolu laukia...

SLIAZ

O jums karalienė man lepė pranešti,
Kad savo ji žodį išpildo.

ROZA VENEDA

Šalin tu, žalty!

SLIAZ

Na, jei taip, tai geriau aš
Į peklą spruksiu.

(Nueina.)

ROZA VENEDA

Karaliau, suteik nugalėjimą savo žmonėms!
(Įeina dvylika vadų su pakeltais kardais, visi jie kruvini.)
Vadai susiėjo. Jau metas dainuoti.
O tėvai, ties ažuolu arfa auksinė...

DERVIDAS

(kyla nuo sosto ir eina prie arfos.)

Taip dreba širdis man... O, aš nežinau ar
Mokėsiu tas aukso stygas jums užgauti?..
Girdžiu aš, kaip plaka krūtinėse širdys...
Palaukit! Taip dreba širdis man...
Jaučiu aš, kad jūs nugalėsit, jei visą
Aš sielą įliesiu į dainą, o sielą
Laikau jau aš rankose, tartum perkūną...
Kaip erdvių perkūnas, užgausiu aš arfą —
Ir dainą sukursiu. —

(Graibydamasis prisiliečia prie skrynios.)

Ji skrynioj.

Roza, padėk man išimti.

(Roza nukelia skrynios viršų ir traukiasi atgal tempdama ir
tėvą už rankos, nes skrynioj vietoj arfos matyti numirusi
Lilla Veneda. Ji baltuose marškiniuose ir rugiagėlių vai-
niku ant galvos.)

Leiskit prie arfos!

Kam laikot mane jūs už rūbų?

Kam jūs nusidedat seniui?

Man dega krūtinė... Vistiek išsirausiu.

Aš amžiną dainą sukursiu!

(Išsiveržia iš dukters rankų ir deda savo rankas ant mirusios
Lillos Venedos veido.)

Kas čia?.. O ← juk tai ne arfa!

Tai mano dukrelės numirusios kūnas...

(Tyla. Roza Veneda nori tėvą nuvesti nuo mirusio kūno,
senis nepasiduoda.)

Šalin tu, gyvate!
Čia mano antroji dukrelė... grabe.
O — numirė? O! O! palaukit! Palaukit!
Čia — irgi daina! Jos auksiniai plaukai,
Kaip stygos, aš jais jums paskambinsiu dainą.
O mano mergaitė! Matau aš, matau aš
Tave! Aš matau! Aš surasiu tavo lūpas! —
Neplėškit manęs jūs nuo mano dukrelės!
Neplėškit!

ROZA VENEDA

Ar jūs dar negirdžiate šitos dainos iš
Karaliaus krūtinės! Tat — eikite mirti!

DERVIDAS

O! — Mano balandis! O! — Ji jau negyva!
O! — Ji amžinai jau negyva!

ARFININKAS

Gimdytojas verkia.

DERVIDAS

Aš savo dukrelę matau išplėstomis
Akimis! — Tu stovi makaulės grabe.
O! — mano žvaigždėlė vainikais papuošta...
Ji kedro grabe... Žiburėlio liepsnelė... —
Tu kili atstaciūs rankytes... O — o — o!
Ar matote? — Čia! Čia! — Verkiu ir juokiuos aš...
Nebėra brangiausios dukrelės! Ji mirė!
O mano vienintele!..

ROZA VENEDA

Senai jau žinojau, į kokią jus dainą
Čionai aš sušauksiu, dangaus pasmerktieji...
Senai aš mačiau jau ant jūsų kaktų
Kraujuotąjį raštą, kad trys tik jums dienos
Beliko gyventi. — Bet ko taip išblyškot?
Sakykite, kas gi melagis — ar skausmas,
Ar aš, ar likimas? sakykit, kas gi

Nenorinčius mirti apgavo? Balandžiai!
Nenoromis žengiat į amžiną grabą!
Reikėjo jums man apgaut ir varyti
Jus mirti būry, kaip baltas aveles!
Gal jums dar permaža! Tat raukite sau joms
Jūs plaukus čia mano ir, juos sau pavertę
Gyvatėmis, muškit sunykusius žmones!

V A D A S

Tu mums pažadėjai, kad arfa mes priešą
Nuveiksim!

R O Z A V E N E D A

Ką? Aš pažadėjau? — Tat eik, pažiūrėk!
Manai gal, kad arfoj daugiau yr garsų, kaip
Nekalto lavono tyloj! Kur rasi
Jūs arfą, kaip šitas nekaltas lavonas?
Ar gali gi būti graudesnė daina,
Kaip šio nelaimingojo tėvo verkimas?
Jis rankomis glosto dukrelės kasas
Ieškodamas jose, kaip virpančioj arfoj,
Garsų savo širdžiai. O karžygiai, ja čia
Prisiekit atkeršyti priešams... O kita
Palikit perkūnams ir laikui... Prisiekit!

V A D A I

Prisiekime — kerštas!.. Kol gyvi mes būsim!

(Išeina.)

L E L I U M

(bučiuodamas numirusią seserį)

Karštu pabučiavimu savo prisiekiu,
Kad šiandien dar būsim drauge... — O lechiečiai!

D E R V I D A S

(išsitraukia aukų peilį ir sako du kartu sau smeigdamas)

O sūnūs! Va taip — va taip — į Lecho širdį...

(Krinta negyvas.)

ROZA VENEDA

Ten laužas į dešinę. — Imkite tuodu
Lavonus — drauge juos sudeginkit!
Prie laužo paimkit karališkas urnas!
Jei čia kas iš priešų, jėga įsilaužęs,
Norėtų pagrobtį nuo laužo šventuosius
Lavonus, jūs urnoms tuojau jį nudėkit.

(Arfininkai ima urnas ir žibintus. Keturi padeda ant neštuvų
Dervido ir Lillos Venedos kedrinėj skrynioj kūnus ir išeina.
Roza Veneda atsigręžia į Lelium ir Palelium ir sako jiems)

Čionai aš ant sosto iš kvepinčio medžio
Laužą paruošiu... ir jūsų čia lauksiu...

(Lelium ir Palelium išeina kovoti. Roza Veneda nueina miško
gilumon.)

6.

Kovos laukas. Naktis ir audra.

LECHAS (jeina)

Mes nugalėjom!
Visus iškapot, kaip šunes! —
O čia kas per karžygis?

(Jeina Gvinona apsišarvojusi.)

GVINONA

Tai aš čia, šarvuota,
Už sūnų jiems keršiju. Kerštas ir kerštas!

LECHAS

Dabar mes juos galim kapot, kaip avis.
Šie žmonės visai nebeteko drąsos.
Nuo pačio vidūnakčio jie susilpnėjo —
Mūsiškiai juos kerta ir kerta, kaip bandą.

GVINONA

Dainių su arfa! Aš noriu jų dainiaus!

LECHAS

Būk atsargi, nes jį saugo ten žmonės.

(Gvinona išeina. — Šv. Gvalbertas įeina.)

O tu ką veiki?

ŠVENTAS GVALBERTAS

Nedamuštus krikštiju, kol pasirodys
Švenčiausioji Motyna...

LECHAS

Norėčiau sutikti dvigalvį jų vadą
Ir jį paaukoti vaiduokliui,
Kad jis paskui arklą sau vaikščiotų.

(Išeina.)

ŠVENTAS GVALBERTAS

O aš atsikvėpsiu ant kupsto. — Kas naktį
Panašią gyveno, tas žino, ko vertas
Pasaulis... ir žmonės. Auksuoti perkūnai
Labiau gailestingi, nes jie, kai įniršta,
Tik pušims suskaldo krūtinę.
Ar motynos tam tik augina vaikus,
Kad juos čia suverstų, kaip kruviną mėsą?
Kiekvienas lavonas tiek vertas, kiek jįs kam
Kainojo. Lai motyna kainą pasako —
Plaukai pasišiaus ten... Jei tu užmokėtum,
Kiek motyna sako, galėtų nupirkt jį
Už mirusį sūnų žmonių karaliją,
Kur motynų su sūnumis — milijonai.

(Sliaz iškiša galvą iš kero.)

SLIAZ

Švenčiausiasis Gvalbertai!

ŠVENTAS GVALBERTAS

Ką tu veiki čia?

SLIAZ

Balą klampoju.

ŠVENTAS GVALBERTAS

Kuriuo gi tu būdu čionai atsidūrei?

SLIAZ

O šventasai!

Pirmiausia ištrauk už ausų — nuskęsiu...

Paskiau aš patenkinsiu tavo smalsumą...

ŠVENTAS GVALBERTAS

Baisus palaidūne! Tu cėlėj ugnelę

Sukūrei...

SLIAZ

Ne aš! Ne! Tai velnias sukūrė...

O tėvai, aš ieškau tavęs pasiskūsti

Ant velnio...

ŠVENTAS GVALBERTAS

Atėjo naktis... atpirkimo...

Kvaiša, nelik nuo manęs!

SLIAZ

O, dabar aš

Lig pat jau mirties kunigams tik tarnausiu...

7.

Kita lauko dalis.

LECHAS (je na)

Aš užmušiau pusę jų vado dvigalvio...

(Jeina Grifas.)

GRIFAS

Kur Lechas?

LECHAS

Kokios ten naujienos?

GRIFAS

O viešpatie, tavo žmona jau — lavonas...

LECHAS

Ją užmušė?

8 Lilla Veneda

113

GRIFAS

O viešpatie mano! Baisiausiuoju būdu...
Baisiausiuoju būdu! Kada venediečiai
Kardus mesdami ir beginkliai jau bėgo,
Narsi karalienė pamačiusi kalną,
Kur laužas randonas liepsnojo ir juodos
Žmogystos prie kruvino laužo stovėjo,
Suri o: «Ten senasis Dervidas!»
Ir karda pakėlusi ėmė į kalną
Ji kopti. Tik staiga tos juodos žmogystos,
Kurios ten ant laužo lavonus du degino,
Pagriebusios urnas, pilnas senų kaulų,
Kai svies tas baisias pelenyčias iš augšto
Ant kopiančios ten uolomis karalienės...
Ūmai aš pribėgu — ji guli po kaulais...
Žmonių pelenuose... Krūtinė baisiausiai
Sutriuškinta. . Ji nebegyva jau buvo..

LECHAS

O vargšai vaikučiai — jie klaus apie motyną.
Aš visas kraujuose ir verkti čionai aš
Dabar negaliu. Jūs į pilį ją neškit
Ir liepkit nupraust ją nuo mirusių dulkių!

(Išeina.)

8.

Monumentas iš druidų akmenų. — Laužas toj vietoj, kur
stovėjo Dervido sostas.

ROZA VENEDA

Visi išpjauti jau ir tilksta audra.
Prieš valandą buvo čia žmonės, karalius, žibintas,
Dabar bepaliko tik dvylika šių va plikų akmenų...
Ir taip jau paliks amžinai, amžinai...

(Ieina Polelium, nešdamas ant rankų užmušto brolio kūną, ku-
ris dar tebėra prirakintas prie jo grandiniai.)

Na ką gi, Polelium? Tyli, kaip be žado?

POLELIUM

Žiūrėk, mano broli!

Jis užmuštas miega ant mano krūtinės.

ROZA VENEDA

Gal perkirst grandinius tarp jūsų?

POLELIUM

Neliesk jų! — Kur mirusių laužas?

ROZA VENEDA

Še tau nuodėgulis! Žibintus jau vėjas užgesė.

POLELIUM

Ugnies paieškok!

ROZA VENEDA

Mums ugnį suteiks debesiai.

(Polelium su brolio lavonu užlipa ant laužo.)

POLELIUM

Aš jau — bepalieka daina tik pašaukti

Perkūną! Miegok sau ramiai prie krūtinės

Išblyškęs brolau... Juk čia viskas užminga...

Sauk burtais perkūnus — aš jau pasiruošęs!

ROZA VENEDA

Pakelki į dangų rankas surakintas!

Šaukit perkūnus grandinių daina!

(Ieina Lechas.)

LECHAS

Palaukit, pagonys! Gyvybę nešu jums!

(Ieina šv. Gvalbertas.)

ŠVENTAS GVALBERTAS.

Palaukit — aš šventą tikėjimą atnešul!

POLELIUM

Gyvybę ir šventą tikėjimą! Dieve,

Pažvelk iš dangaus į šiuos žmones, kur stovi

Ties mirštančio laužu — pažvelk į šiuos žmones:

Kokiems sutvėrimams tu leidi tyčiotis

Ir džiaugtis iš mūsų nelaimės, o Dieve!
 Jie čia pasirodė, kai žmonės jau išmirė!
 Jie čia pasirodė, kai laužų kraujuota
 Liepsna, tartum mėnesiai, dangų nužėrė!
 Jie siūlo gyvybę! — O baisios žmogystos!
 Aš jūsų gailiu, o drauge — ir bjauriuosi!
 O Dieve, neduok mano kaulams ilsėtis
 Toj žemėj, kur vaikščioja šie sutvėrimai!
 Juodi debesiai! Jūs padangių lakūnai,
 Kurie, skridami nuo kraujuotų laukų,
 Dar svaidot liepsnotas vilyčias,
 Aš tiesiu į jus savo ranką!
 Abidvi tos rankos, plienų surakintos,
 Maldauja sušvisti gerų, paskutinių
 Perkūnų... A — jūs neklausot manęs!? —
 Tat šiąja lavono ranka ir grandiniais
 Šaukiu jus į kovą, žaibuoti lakūnai!
 Aš tolei kovosiu, kol jums neišplėšiu
 Baisiais prakeikimais griaustinio,
 Kurio aš malda čia neiššaukiau...

(Perkūnas trenkia į laužą — ir medis auksine liepsna suliepsnoja. Lelium ir Polelium nyksta liepsnos spindėjime. — Ant gėstančio laužo pamaži kyla Dievo Gimdytojos paveikslas.)

ŠVENTAS GVALBERTAS

(rodydamas šį paveikslą)

Ave, Nemirštančioji!

LECHAS

O stebuklingoji šmėkla auksinėj šviesoji!

ROZAVENEDA

(Užlipa ant užgesusio laužo, kapsto pelenus ir suradus brolių grandinius, mesdama juos Lechui po kojų, sako)

Žiūrėk, kas beliko iš tavo belaisvių!

INSTITUT

BADAŃ LITERACKICH PAN
BIBLIOTEKA

00-330 Warszawa, ul. Nowy Świat 79

Tel. 26-68-63

<http://rcin.org.pl>

**K. Narkevičiaus ir V. Atkočiūno spaustuve
Kaune, Maironio g-vė 14.**

F

24.034